

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีสาระ
เนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.1.1 สาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1.2 การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักการสอน
ภาษาไทย

1.1.3 สื่อการเรียนการสอนภาษาไทย

1.1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.2 หลักจิตวิทยาในการสอนภาษาไทย

1.3 การเขียนบทย่อกรอง

1.4 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

1.5 ชุดกิจกรรม

1.6 การประเมินการเขียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียน

1.7 เจตคติและการวัดเจตคติ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2546)

วิทยุทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของคนในชาติเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจกัน และใช้ภาษาใน
การประกอบกิจการงานทั้งส่วนตน ครอบครัว กิจกรรมทางสังคมและประเทศชาติ เป็นเครื่องมือ
การเรียนรู้ การบันทึกเรื่องราวจากอดีตถึงปัจจุบัน และเป็นวัฒนธรรมของชาติ การเรียนภาษาไทย
จึงต้องเรียนรู้ให้เกิดทักษะอย่างถูกต้อง เหมาะสมในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
แสวงหาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ในฐานะเป็นวัฒนธรรมทางภาษาให้เกิดความชื่นชม

ซาบซึ้ง และภูมิใจในภาษาไทย โดยเฉพาะคุณค่าของวรรณคดี และภูมิปัญญาทางภาษาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ไว้ อันเป็นส่วนเสริมสร้างความมั่งคั่งในชีวิต

การเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวข้องกับความคิดของมนุษย์ เพราะภาษาเป็นสื่อของความคิด การเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ขณะเดียวกันการใช้ภาษาอย่างมีเหตุผล ใช้ในทางสร้างสรรค์ และใช้ภาษาอย่างสละสลวยงดงาม ย่อมสร้างเสริมบุคลิกภาพของผู้ใช้ภาษาให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟังเป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ ส่วนการพูดและการเขียนเป็นทักษะของการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดความเห็น ความรู้และประสบการณ์ การเรียนภาษาไทยต้องเรียนเพื่อการสื่อสาร ให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกใช้คำ เรียบเรียงความคิด ความรู้ และใช้ภาษาได้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ ได้ตรงตามความหมาย และถูกต้องตามกาลเทศะ บุคคล และมีประสิทธิภาพ

ภาษาไทยมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งผู้ใช้ภาษาจะต้องรู้ และใช้ภาษาให้ถูกต้อง นอกจากนั้น วรรณคดีและวรรณกรรม ตลอดจนบทร่ำร้องเล่นของเด็ก เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่า การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนวรรณคดี วรรณกรรม ภูมิปัญญาทางภาษา ที่ถ่ายทอดความรู้สึกลึกซึ้ง ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา ในบทประพันธ์ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรองประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และความภูมิใจ ในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสม และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

คุณภาพของผู้เรียน

เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถดังนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้ และใช้ภาษาในการพัฒนาตน และสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษา และความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดี และวรรณกรรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคล

7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย

8. มีคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

เมื่อจบแต่ละช่วงชั้นผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ ตามที่หลักสูตรกำหนด สำหรับช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

1. สามารถอ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น

2. เข้าใจความหมายของคำ ลำนวน ไวยากรณ์ การเปรียบเทียบ จับประเด็นสำคัญ แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความ สรุปลความ

3. นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์ และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน

4. เลือกอ่านหนังสือ และสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้

5. เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย เขียนอธิบาย เขียนชี้แจงการปฏิบัติงาน และรายงาน เขียนเรื่องราวจากจินตนาการและเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ

6. สรุปลความ วิเคราะห์เรื่องที่ฟังที่ดู และเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

7. สนทนา ได้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการ พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้าชุมชนและพูดรายงาน

8. ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

9. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น และคำภาษาต่างประเทศ ที่ปรากฏในภาษาไทย

10. ใช้ทักษะทางภาษาเพื่อประโยชน์ได้ตามจุดประสงค์

11. ใช้หลักการพิจารณาหนังสือ พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต

12. สามารถแต่งภาพย์ และกลอนง่าย ๆ

13. สามารถเล่านิทานพื้นบ้าน และตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่น

14. มีมารยาทการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด มีนิสัยรักการอ่าน และการเขียน

คุณภาพของผู้เรียนที่กำหนดในแต่ละช่วงชั้นนั้น เป็นคุณภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน แต่ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาอย่างต่อเนื่อง

สาระ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กล่าวถึงการเรียนภาษาไทยซึ่งเป็นทักษะต้องใช้การฝึกฝนเพื่อให้
เกิดความชำนาญ และการเรียนที่เกี่ยวกับบทร้อยกรอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในเนื้อหาสาระของ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้เรียนจะต้องรู้ และใช้ภาษาให้ถูกต้องจึงจะเกิดความซาบซึ้ง และ
เกิดคุณค่าในการเรียน

1. สาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อให้
สถานศึกษาปฏิบัติในแนวเดียวกัน สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เป็นไป
ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดแนวทาง ดังนี้

1.1 ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยกำหนดองค์ประกอบให้ครบถ้วนคือ กำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ
เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้
พื้นฐาน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/
รายภาค คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ที่มีเวลาเรียน และจำนวนหน่วยกิต
(สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ในระดับ ม.4-ม.6)

1.2 ให้สถานศึกษานำผังมโนทัศน์ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไปเป็นแนวทางใน
การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.3 ให้สถานศึกษานำสาระการเรียนรู้แกนกลาง เติบมเลียง กับสาระการเรียนรู้
พื้นฐานที่สถานศึกษากำหนดขึ้นว่าครบถ้วน ครบคลุม ตลอดทุกช่วงชั้น ตามโครงสร้าง
หลักสูตร ถ้าจัดทำไว้เหมาะสมแล้ว ไม่ต้องปรับเปลี่ยน

1.4 ในกรณีที่สถานศึกษาอยู่ระหว่างจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้พิจารณานำสาระ
การเรียนรู้แกนกลางไปร่วมด้วย โดยจัดเป็นส่วน ในกลุ่มสาระที่เป็นสากล เช่น คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์ อาจจัดให้มีสาระแกนกลางร้อยละ 80-90 ส่วนศิลปะ หรือสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม อาจมีสาระแกนกลางร้อยละ 60-70 ก็ได้

1.5 ให้สถานศึกษากำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/ รายภาค ในส่วนที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษา กำหนดไว้แล้วของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และ ธรรมชาติ/ ลักษณะของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังกล่าวแล้วในข้อ 3 ประมาณ ร้อยละ 30 สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดนี้ อาจเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม หรือสาระการเรียนรู้ พื้นฐานที่เป็นรายปี/ รายภาค ในลักษณะของรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระสถานศึกษา สามารถจัดได้จากสภาพปัญหาในชุมชน โดยยึดสาระการเรียนรู้ แกนกลางเป็นแนวทาง และต้องจัดให้ครบถ้วนตามโครงสร้างหลักสูตร โดยกำหนดสาระ การเรียนรู้เป็นรายปี/ รายภาค ในลักษณะของรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการเขียนบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กำหนดให้ผู้เรียนทุกช่วงชั้น เรียนเรื่องบทร้อยกรอง กำหนดเป็นสาระการเรียนรู้รายปีตั้งแต่ชั้น ป.1-ม.6 และจัดเป็นช่วงชั้น ช่วงชั้นที่ 1 คือ ชั้น ป.1-ป.3 ช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้น ป.4-ป.6 ช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้น ม.1-ม.3 ช่วงชั้นที่ 4 คือ ชั้น ม.4-ม.6 สำหรับช่วงชั้นที่ 2 การเรียนเกี่ยวกับเรื่องบทร้อยกรอง ที่กำหนดไว้ใน สาระการเรียนรู้รายปี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ส่วนที่แสดงถึงสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ เรื่องร้อยกรองให้ผู้เรียน คือ สาระที่ 2 การเขียน ข้อ 6 การเขียนคำคล้องจองและแต่งคำประพันธ์ ง่ายๆ และสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา ข้อ 7 หลักการแต่งคำคล้องจองและคำประพันธ์ ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางการเรียนรู้รายปี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 2

สาระ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. การเขียน	1. การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง การวางสระและวรรณยุกต์ให้ ถูกต้องตามหลักการเขียนคำไทย	1. การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง การวางสระและวรรณยุกต์ให้ ถูกต้องตามหลักการเขียนคำไทย	1. การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง การวางสระและวรรณยุกต์ให้ ถูกต้องตามหลักการเขียนคำไทย
	2. การเลือกใช้คำเขียนเป็น ประโยคเรื่องราว ตรงตาม ความหมาย	2. การเลือกใช้คำเขียนเป็น ประโยคเรื่องราว ตรงตาม ความหมาย	2. การเลือกใช้คำเขียนเป็น ประโยคเรื่องราว ตรงตาม ความหมาย
	3. การคัดลายมือตัวบรรจงเต็ม บรรทัด ตัวบรรจงครึ่งบรรทัด และการเขียนตามคำบอก	3. การคัดลายมือตัวบรรจงเต็ม บรรทัด ตัวบรรจงครึ่งบรรทัด เขียนตัวหวัดแกมบรรจง และ การเขียนตามคำบอก	3. การคัดลายมือตัวบรรจงเต็ม บรรทัด ตัวบรรจงครึ่งบรรทัด เขียนตัวหวัดแกมบรรจง และ การเขียนตามคำบอก
	4. การเขียนเรื่องความ ย่อความ การเขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับ ชีวิตจริง และเรื่องราวจาก จินตนาการ	4. การเขียนเรื่องความ ย่อความ การเขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับ ชีวิตจริง และเรื่องราวจาก จินตนาการ	4. การเขียนเรื่องความ ย่อความ การเขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับ ชีวิตจริง และเรื่องราวจาก จินตนาการ และเรื่องราวเชิง สร้างสรรค์
	5. การเขียนจดหมายลาครู จดหมายถึงบิดามารดา บันทึก ประจำวัน บันทึกข้อมูลความรู้ จากการอ่าน การเขียนชี้แจง การปฏิบัติงาน การเขียนรายงาน การกรอกรายการต่าง ๆ ได้ เหมาะสมแก่โอกาสและจุดประสงค์	5. การเขียนจดหมายถึงญาติ ผู้ใหญ่ จดหมายถึงเพื่อน บันทึก ประจำวัน บันทึกข้อมูลความรู้ จากการอ่าน การเขียนชี้แจง การปฏิบัติงาน การเขียน รายงาน การกรอกรายการต่าง ๆ ได้เหมาะสมแก่โอกาสและ จุดประสงค์	5. การเขียนจดหมายกิจธุระ บันทึกประจำวัน บันทึกข้อมูล ความรู้จากการอ่าน การเขียน ชี้แจง การปฏิบัติงาน การเขียน รายงาน การกรอกรายการต่าง ๆ ได้เหมาะสมแก่โอกาสและ จุดประสงค์
	6. การเขียนคำคล้องจอง และ แต่งคำประพันธ์ง่าย ๆ	6. การเขียนคำคล้องจอง และ แต่งคำประพันธ์อย่างง่าย ๆ	6. การเขียนคำคล้องจอง และ แต่งคำประพันธ์อย่างง่าย ๆ
	7. การใช้กระบวนการเขียน พัฒนางานเขียนโดยการเตรียม การเขียน การกำหนดรูปแบบ โครงเรื่อง เนื้อหา การใช้ แผนภาพความคิด องค์ประกอบ การเขียน การขกร่าง	7. การใช้กระบวนการเขียน พัฒนางานเขียนโดยการเตรียม การเขียน การกำหนดรูปแบบ โครงเรื่อง เนื้อหา การใช้ แผนภาพความคิด องค์ประกอบ การเขียน การขกร่าง	7. การใช้กระบวนการเขียน พัฒนางานเขียนโดยการเตรียม การเขียน การกำหนดรูปแบบ โครงเรื่อง เนื้อหา การใช้ แผนภาพความคิด องค์ประกอบ การเขียน การขกร่าง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาระ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. การเขียน (ต่อ)	การตรวจทาน การปรับปรุง แก้ไขและเขียนเรื่องให้สมบูรณ์ 8. การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ทักษะการเขียนจดบันทึก ข้อมูล การรายงานความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกต 9. การเขียนสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ 10. การใช้เลขไทย 11. มารยาทการเขียน โดยใช้ภาษาสุภาพ รับผิดชอบในสิ่งที่เขียน และอ้างอิงแหล่งที่มา 12. การปลูกฝังมีนิสัยรักการเขียน โดยการจดบันทึกจากการสังเกต จากการอ่าน จากประสบการณ์และเหตุการณ์ อย่างสม่ำเสมอ	การตรวจทาน การปรับปรุง แก้ไข และเขียนเรื่องให้สมบูรณ์ 8. การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ทักษะการเขียนจดบันทึก ข้อมูล การรายงานความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกต 9. การเขียนสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ 10. การใช้เลขไทย 11. มารยาทการเขียน โดยใช้ภาษาสุภาพ รับผิดชอบในสิ่งที่เขียน และอ้างอิงแหล่งที่มา 12. การปลูกฝังมีนิสัยรักการเขียน โดยการจดบันทึกจากการสังเกต จากการอ่าน จากประสบการณ์และเหตุการณ์ อย่างสม่ำเสมอ	การตรวจทานการปรับปรุง แก้ไข และเขียนเรื่องให้สมบูรณ์ 8. การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ทักษะการเขียนจดบันทึก ข้อมูล การรายงานความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกต 9. การเขียนสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ 10. การใช้เลขไทย 11. มารยาทการเขียน โดยใช้ภาษาสุภาพ รับผิดชอบในสิ่งที่เขียน และอ้างอิงแหล่งที่มา 12. การปลูกฝังมีนิสัยรักการเขียน โดยการจดบันทึกจากการสังเกต จากการอ่าน จากประสบการณ์และเหตุการณ์ อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาระ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. หลักการ ใช้ภาษา	1. การอ่านและเขียนสะกดคำที่เป็นวงคำศัพท์ที่ยากขึ้น ทั้งคำที่มาจากสื่อมวลชน และคำที่มาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว และแม่นยำ 2. การใช้คำและกลุ่มคำตามชนิด และหน้าที่เรียบเรียงเป็นประโยคได้ถูกต้อง 3. หลักการใช้ประโยค 4. การรู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในการสื่อสาร 5. การใช้คำราชาศัพท์ที่เป็นคำนามราชาศัพท์ คำสรรพนามราชาศัพท์และคำกริยาราชศัพท์ที่ใช้แก่พระมหากษัตริย์และคำสุภาพ ทั้งการพูดและการเขียน 6. ลักษณะคำไทยและคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย 7. หลักการแต่งคำคล้องจองและคำประพันธ์ 8. การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม	1. การอ่านและเขียนสะกดคำที่เป็นวงคำศัพท์ที่ยากขึ้น ทั้งคำที่มาจากสื่อมวลชน และคำที่มาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว และแม่นยำ 2. การใช้คำและกลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่เรียบเรียงเป็นประโยคได้ถูกต้อง 3. หลักการใช้ประโยค 4. การรู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในการสื่อสาร 5. การใช้คำราชาศัพท์ที่เป็นคำนามราชาศัพท์ คำสรรพนามราชาศัพท์และคำกริยาราชศัพท์ที่ใช้แก่พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ พระสงฆ์ และคำสุภาพ ทั้งการพูดและการเขียน 6. ลักษณะคำไทยและคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย 7. หลักการแต่งคำคล้องจองและคำประพันธ์ 8. การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม	1. การอ่านและเขียนสะกดคำที่เป็นวงคำศัพท์ที่ยากขึ้น ทั้งคำที่มาจากสื่อมวลชน และคำที่มาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว และแม่นยำ 2. การใช้คำและกลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่เรียบเรียงเป็นประโยคได้ถูกต้อง 3. หลักการใช้ประโยค 4. การรู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในการสื่อสาร 5. การใช้คำราชาศัพท์ที่เป็นคำนามราชาศัพท์ คำสรรพนามราชาศัพท์และคำกริยาราชศัพท์ที่ใช้แก่พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ พระสงฆ์ และคำสุภาพ ทั้งการพูดและการเขียน 6. ลักษณะคำไทยและคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย 7. หลักการแต่งคำคล้องจองและคำประพันธ์ 8. การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาระ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4	9. การใช้ทักษะทางภาษาและ เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนา ความรู้	9. การใช้ทักษะทางภาษาและ เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนา ความรู้	9. การใช้ทักษะทางภาษาและ เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนา ความรู้
หลักการใช้ภาษา (ต่อ)	10. การใช้พจนานุกรมใน การอ่าน การเขียนและค้นคว้า ความหมายของคำ	10. การใช้พจนานุกรมใน การอ่าน การเขียนและค้นคว้า ความหมายของคำ	10. การใช้พจนานุกรมใน การอ่าน การเขียนและค้นคว้า ความหมายของคำ
	11. การใช้ภาษาในการพูดและ การเขียนเหมาะสมกับบุคคลและ สถานการณ์ อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	11. การใช้ภาษาในการพูดและ การเขียนเหมาะสมกับบุคคลและ สถานการณ์ ตามระดับของภาษา อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ วัฒนธรรมและเป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม	11. การใช้ภาษาในการพูดและ การเขียนเหมาะสมกับบุคคลและ สถานการณ์ ตามระดับของภาษา อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ วัฒนธรรมและเป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม
	12. การเข้าใจการใช้ภาษาของ กลุ่มบุคคลในชุมชน	12. การเข้าใจการใช้ภาษาของ กลุ่มบุคคลในชุมชน	12. การเข้าใจการใช้ภาษาของ กลุ่มบุคคลในชุมชน

ในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 นั้น สาระที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเรื่อง บทหรือกรอน คือ สาระที่ 2 การเขียน ข้อ 6 การเขียนคำคล้องจอง และแต่งคำประพันธ์ง่าย ๆ กับ สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา ข้อ 7 หลักการแต่งคำคล้องจอง และคำประพันธ์ ซึ่งเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ตลอดช่วงชั้นเป็นเนื้อหาสาระเดียวกัน และนำมาใช้ในงานวิจัยนี้

2. การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักการสอนภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์ จุดหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยน พฤติกรรมจากผู้ออกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุน สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยคำนึงดังนี้

2.1 เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกกิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรม แบบโครงงาน แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2.2 คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้โดยคำนึงถึงผู้เรียนและเน้นให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข

3. สื่อการเรียนการสอนภาษาไทย

สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเนื้อหา ประสบการณ์ แนวคิด ทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียน ที่เป็นผู้กระทำ หรือใช้สื่อ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะกระบวนการ และความรู้ตึกนีกคิดต่าง ๆ บรรลุมาตรฐานของการเรียนรู้

ความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความคิดเห็นตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจจะทำได้หลายวิธีและอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่าง ๆ อีกมากมาย ดังนั้นการสอนโดยการบรรยาย หรือการใช้หนังสือเพียงเล่มเดียวไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายตามที่คาดหวังได้ เพราะในสังคมปัจจุบันเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารความรู้สมัยใหม่ ตลอดจนเทคโนโลยีการสื่อสารได้แผ่ขยายกว้างขวางอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ให้มีนิสัยใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยให้แหล่งเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลาย กล่าวคือ การเรียนการสอนจำเป็นต้องเลือกสรรสื่อการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบที่จะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน จำแนกได้ตามลักษณะที่มีนำไปใช้ มี 5 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือเสริมประสบการณ์ ฯลฯ

2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ

3. สื่อโสตทัศนูปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหว (Slide) แถบเสียง แถบบันทึกภาพ สื่อประเภทอื่น ๆ อาทิ สื่อมัลติมีเดีย ฐานข้อมูล คอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้ กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น เกม เพลง บทบาทสมมุติ แบบทดสอบ แผนการสอน ใบความรู้ ใบงาน ฯลฯ

5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและ สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ บุคคล ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถศึกษาความรู้ได้จากภาษาในชีวิตประจำวัน เช่น ในบ้าน ในสถานที่ต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ในคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้จากการใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ วิทยุ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการแสวงหาความรู้ จากการไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วย

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนคือ เครื่องมือที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยสื่อของจริง และสื่อจำลองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ สื่อกิจกรรม สื่อบริบทประเภทสภาพแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สื่อการเรียนการสอน ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบกับสื่อ กิจกรรม เช่น แผนการสอน แบบทดสอบ ใบความรู้ ใบงาน กระบวนการคิด การปฏิบัติ เพื่อใช้ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม และฝึกทักษะการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยทั่วไปดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มสาระอื่น ๆ ซึ่งกำหนดไว้ในแนวทาง การวัดผลประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 40-47) ดังนี้

4.1 ประเมิน และตัดสินผลการเรียนรู้เป็นรายกลุ่ม คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้/ รายวิชาที่เพิ่มเติม

4.2 ประเมิน โดยยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย

4.3 ประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง

4.4 ต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกข้อ

4.5 การผ่านเกณฑ์การประเมินกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมีผลการประเมินที่คาดหวัง ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำทุกข้อ

4.6 จัดซ่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และประเมินหลังการซ่อมเสริม

4.7 ผู้เรียนต้องเรียนซ้ำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำการซ่อมเสริม และไม่ผ่านเกณฑ์ การประเมิน

หลักการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนภาษาไทยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ โดยนำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียน นำไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งนำผลไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จของผู้เรียน การดำเนินการวัดผลและประเมินผลดังกล่าว สถานศึกษาดำเนินการทั้งในระดับชั้นเรียนและในระดับสถานศึกษา การที่จะดำเนินการวัดผลและประเมินผลภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องเน้นการพัฒนาทักษะตามกระบวนการเรียนรู้และควบคู่ไปกับการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยตรวจสอบความรู้เป็นระยะสม่ำเสมอ มิใช่การวัดและประเมินผลหลังจบการเรียนรู้เพียงครั้งเดียว การประเมินเพื่อตรวจสอบพื้นฐานการประเมินระหว่างเรียนต้องประเมินหลาย ๆ ครั้ง หลายกิจกรรม และการประเมินเมื่อจบบทเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลของผู้เรียนที่ถูกต้อง ชัดเจน แสดงถึงความก้าวหน้า จุดเด่น จุดด้อย ข้อบกพร่องที่ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา และดำเนินการได้ทันที จะเป็นการประเมินที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. การประเมินต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

การนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง หรือจากการวัดหลาย ๆ ครั้ง หลาย ๆ วิธียามาตั้งเคราะห์สรุป จะได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ หรือเป็นสภาพจริง มากกว่าข้อมูลการประเมิน ที่มาจากแหล่งเดียว เช่น การประเมินการอ่านออกเสียงของผู้เรียน จากการอ่านครั้งเดียว จากบทอ่านบทเดียว ไม่อาจสรุปได้อย่างแท้จริงว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงในระดับใด จะต้องประเมิน หรือสังเกตจากการอ่านหลายครั้ง จากการอ่านบทอ่านที่หลากหลายออกไป แล้วถึงนำมาสรุป จึงจะเชื่อได้ว่า ผู้เรียนมีความสามารถระดับใด

3. การประเมินจะต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และมีความเป็นธรรม

เครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการเรียนรู้มีความสำคัญ ที่จะทำให้ผลการเรียนรู้มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ ครูผู้สอนจึงต้องพยายามใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และใช้เครื่องมือให้ถูกต้องเหมาะสม เครื่องมือที่ดีมีคุณสมบัติคือ ความเที่ยงตรง และมีความเชื่อมั่นสูง ความเที่ยงตรงของเครื่องมือเป็นผลเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างตรงตาม

สภาพจริง เช่น ต้องการทราบระดับความสามารถในการพูดของผู้เรียน ต้องใช้วิธีการสังเกต การพูดของผู้เรียนตามสภาพจริง หากใช้เครื่องมือประเมินการพูดของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเขียนตอบ ตามความรู้เกี่ยวกับการพูด ข้อเขียนดังกล่าวไม่สามารถสะท้อนความสามารถในการพูดของผู้เรียน ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น การออกเสียงตามอักขรวิธี บุคลิกภาพในการพูด ถิ่นในการพูด ฯลฯ การประเมินดังกล่าวย่อมขาดความเที่ยงตรง และขาดประสิทธิภาพในการประเมิน ในด้าน ความเชื่อมั่น หมายถึง ความเชื่อถือได้ของผลการประเมินที่ได้ เครื่องมือที่มีความเชื่อมั่นจะมี ผลการประเมินอยู่ในระดับคงที่ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินที่ผู้ประเมินคนเดียวกัน หรือหลายคน วิธีการที่จะทำให้ผลการประเมินมีความเชื่อถือได้มากขึ้น คือ การกำหนดเกณฑ์การประเมินให้ ชัดเจน และเหมาะสม สำหรับความเป็นธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดง ความสามารถได้เต็มที่ และเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งการประเมินนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น การประเมินการเขียนกลอนสุภาพ ผู้เรียนต้องผ่านการเรียนรู้การเขียนกลอนสุภาพมาแล้ว เป็นต้น

แนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จัดเป็น 3 ระดับ คือ การวัดและ ประเมินผลระดับชั้นเรียน การวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษา และ การวัดและประเมินผล ระดับชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและนำมาเป็นแนวทางในการประเมิน คือ การวัดและ ประเมินผลระดับชั้นเรียนมีรายละเอียด ดังนี้

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน การวัดและประเมินผลในระดับนี้ เป็นการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้าน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ ค่านิยมอันพึงประสงค์จากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกิจกรรมต่าง ๆ ผลจากการประเมินในระดับนี้ ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการ พัฒนาผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ และใช้ประกอบในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนประกอบด้วย

1. การประเมินก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน สำหรับนำไป เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐาน และคุณลักษณะของผู้เรียน มี 2 ลักษณะ คือ

1.1 การประเมินความพร้อมพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ ทักษะ ความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของเรื่องใหม่ที่จะเรียน โดยใช้วิธีที่เหมาะสม และนำผล มาใช้ปรับปรุง ส่งเสริม หรือเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน มีแนวดำเนินการ ดังนี้

1.1.1 วิเคราะห์ความรู้ ทักษะ และพื้นฐานของเรื่องที่จะเรียน

1.1.2 เลือกวิธีการ/ จัดทำเครื่องมือประเมินที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ

1.1.3 ดำเนินการประเมินความรู้และทักษะของผู้เรียน

1.1.4 นำผลการประเมินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

1.2 การประเมินความรอบรู้ในเรื่องที่จะประเมิน เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะในเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด สำหรับใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1.2.1 วิเคราะห์ความรู้ ทักษะของเรื่องที่คุณเรียนต้องรู้หรือที่จะสอน

1.2.2 เลือกวิธีการ/ เครื่องมือประเมิน

1.2.3 ประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่กำหนดก่อนจัดการเรียนรู้

2. การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่า บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งอาจนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสรุปผลการเรียนรู้ แนวทางการปฏิบัติในการประเมินผลระหว่างเรียน อาจดำเนินการได้ ดังนี้

2.1 วางแผนการสอนและการประเมินระหว่างเรียนให้สอดคล้อง แผนการจัดการ เรียนรู้ควรระบุภาระงานที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.2 เลือกวิธีประเมินที่สอดคล้องกับภาระงาน หรือกิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียน ปฏิบัติ วิธีการที่เหมาะสมในการประเมินระหว่างเรียน ได้แก่ การประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดง ให้เห็นว่า มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันผลจากการเรียนรู้ ตามที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ วิธีการที่สามารถเลือกใช้ได้ เช่น การประเมินจากการสื่อสาร ส่วนบุคคล โดยการสนทนาเพื่อประเมินความรู้ การอ่านบันทึกเหตุการณ์ของผู้เรียน การประเมิน จากการปฏิบัติ การประเมินจากกิจกรรม หรืองานที่มอบหมายให้ปฏิบัติ ซึ่งจะต้องกำหนดภาระงาน และเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) อย่างชัดเจน การประเมินจากสภาพจริง การประเมินโดย แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2.3 กำหนดสัดส่วนการประเมินระหว่างเรียนกับการประเมินผลปลายภาคเรียน หรือ ปลายภาค โดยควรกำหนดให้น้ำหนักความสำคัญการประเมินระหว่างเรียน มากกว่าปลายปี หรือ ปลายภาค เนื่องจากการประเมินระหว่างเรียนสามารถนำผลมาพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ในการจัด การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ทันที และต้องนำผลระหว่างเรียนไปใช้ในการตัดสินผลปลายปีด้วย ทั้งนี้จะเป็นไปตามระเบียบ ที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนด

2.4 จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลการประเมิน หรือสารสนเทศของผู้เรียน ระหว่างเรียน อย่างเป็นระบบชัดเจน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการปรับปรุง ส่งเสริมผู้เรียน และใช้เป็นหลักฐาน ในการสื่อสาร ตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การประเมินสรุปผลการเรียนหลังเรียน เป็นการประเมินผู้เรียนเมื่อจบเรื่องที่เรียน เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ นำไปเปรียบเทียบกับ การประเมินก่อนเรียน เป็นการศึกษาพัฒนาการ หรือความก้าวหน้าของผู้เรียน แล้วนำมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแนวทางของการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน แนวปฏิบัติในการประเมินผลหลังเรียน อาจดำเนินการได้ ดังนี้

3.1 วางแผนการประเมิน โดยกำหนดเป้าหมายในการตรวจสอบ วิธีการ และ เครื่องมือที่จะใช้ให้สอดคล้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินก่อนเรียน

3.2 ประเมินผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือจุดประสงค์ของการเรียน

3.3 ปรับปรุง แก้ไขวิธีการเรียนของผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การวัดและการประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินผลที่ประเมินผู้เรียนก่อนเรียน ระหว่างเรียน และประเมินสรุปผลการเรียนหลังเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินแต่ละครั้ง สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนการสอนได้ ซึ่งเป็นแนวทาง ในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถนำขั้นตอน วิธีการมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยได้

แนวทางการประเมินด้วยทางเลือกใหม่

กรมวิชาการ (2546) กล่าวถึงการประเมินด้วยทางเลือกใหม่ (Alternative Assessment) ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งจะเน้นไปที่การประเมินตามสภาพจริงโดยผ่านการประเมินการปฏิบัติ นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการประเมินการปฏิบัติ และการประเมินตามสภาพจริงไว้ดังนี้

คอสต้า (Costa, 1998, p. 2 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) กล่าวถึงการประเมินสภาพจริงในเชิงกระบวนการ โดยสังเกตพฤติกรรมโดยตรง ดูจากแฟ้มสะสมผลงาน โครงการตลอดภาคเรียน การจดบันทึกต่าง ๆ การสัมภาษณ์นักเรียน แลบบันทึกภาพการทำงานของนักเรียน และ ตัวอย่างงานเขียน เป็นการประเมินข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำให้ภาพของความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง ชัดเจน เชื่อถือได้ และเป็นการดูความก้าวหน้าที่ดีกว่าการสอบด้วยข้อสอบ

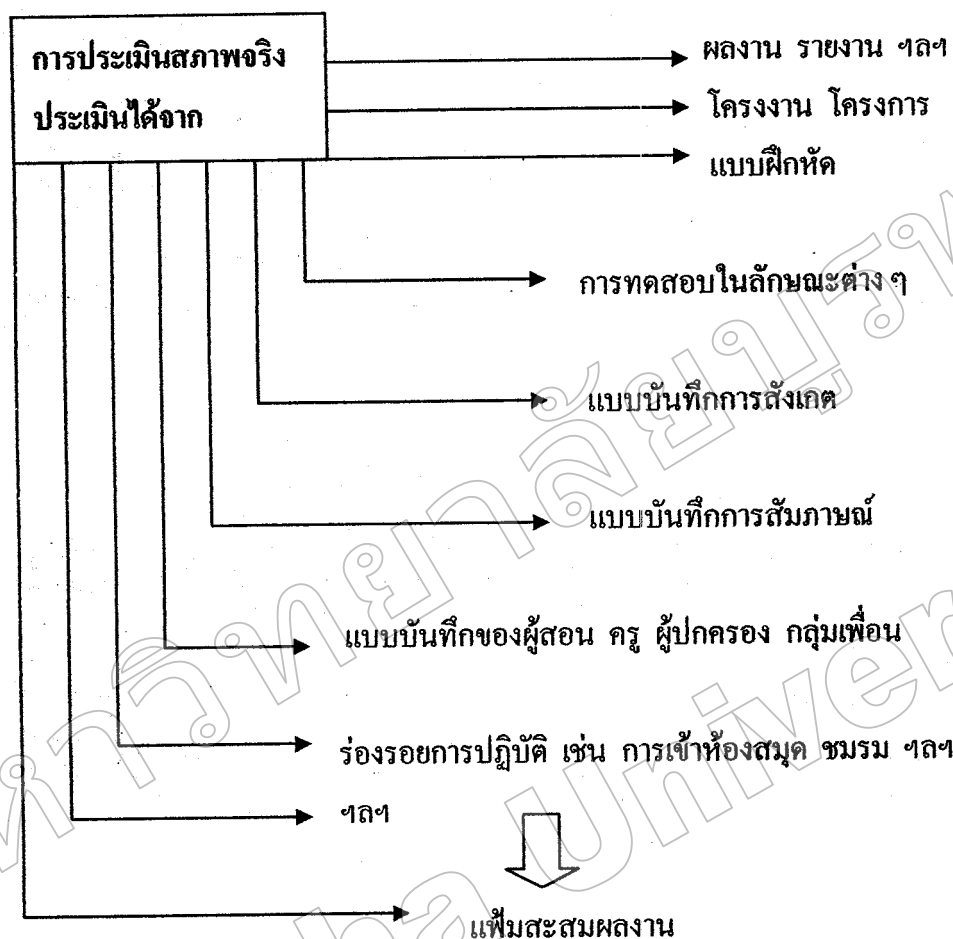
เครดเลอร์ (Cradler, 1991, p. 20 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) กล่าวถึงทางเลือกอีกทางหนึ่งในการประเมินควรเป็นการให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการใช้ทักษะการคิดและความรู้ เพื่อแก้ปัญหาในลักษณะโลกของงานในชีวิตจริง เรียกวิธีการนี้ว่า วิธีการเชิงสภาพจริง Authentic Approaches

เซอร์แมน, แอชบาเชอร์ และวินเตอร์ส (Herman, Aschbacher, & Winters, 1992, p. 6 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) ได้ให้ความหมายของการประเมินสภาพจริงไว้ว่า เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติ ผลิต หรือทำบางสิ่งบางอย่างโดยใช้ความสามารถระดับสูง High Level Ability และทักษะการแก้ปัญหา ใช้กิจกรรมการสอนหรือกิจกรรมที่มีความหมายที่เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงและประเมินโดยการตัดสินใจให้คะแนนความสามารถ และผลงาน

เจสมีน (Jasmine, 1992, pp. 4-6 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) กล่าวว่า การประเมินสภาพจริงต้องสะท้อนถึงงานปัจจุบันของนักเรียน โดยการสังเกต และมีความเห็นว่า ผลงานของนักเรียนที่ผ่านการสังเกต การเฝ้าดูพฤติกรรม และการตรวจผลงาน จะต้องเป็นงานที่มีคุณค่า

ซูก้าแมน, แอลเลน และเคลเลอร์-โคแกน (Sugarman, Allen, & Keller-Cogan, 1993, p. 97 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) กล่าวว่า การประเมินสภาพจริง หมายรวมถึง การทำแฟ้มสะสมงาน การจัดแสดงนิทรรศการ การปฏิบัติงาน การบันทึกรายวัน การทำโครงการ การทดลอง เป็นวิธีการสำหรับการเรียนรู้ในชีวิตจริง การประเมินผลแบบนี้ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานอย่างกระตือรือร้น และรับข้อมูลย้อนกลับจากกันและกัน และจากครู นักเรียนจะสร้างงานจากสิ่งที่เขาเรียนรู้ และการประเมินผลเป็นสิ่งที่ประสมประสานอยู่ในกระบวนการ

จากแนวคิดต่าง ๆ สรุปเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิการประเมินตามสภาพจริง (กรมวิชาการ, 2546)

การวัดและการประเมินผลนั้นต้องดำเนินไปควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องสามารถประเมินได้ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียน ครบถ้วนทั้งสามด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย การประเมินความรู้จะใช้แบบทดสอบที่เป็นแบบดั้งเดิมก็ได้ หรือประเมินจากผลผลิต หรือการกระทำที่ผู้เรียนได้แสดงออก และได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น วิธีการประเมินนอกจากจะใช้แบบทดสอบแล้ว การสัมภาษณ์ และการประเมินจากผลผลิตที่เห็นจริง จะบ่งชี้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระเพียงใด นอกจากนั้นแล้วมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จะมีมาตรฐานที่ให้ผู้เรียนได้วิพากษ์วิจารณ์งานของตนเอง หรือผู้อื่น ก็จะทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระของเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เทคนิคการประเมินที่ใช้ อาจเป็นการใช้แบบทดสอบ การนำเสนอผลงาน การเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินตนเอง ฯลฯ

2. ด้านทักษะพิสัย เป็นการประเมินการปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกของผู้เรียน ทั้งสิ้น จึงเป็นการประเมินที่ผู้สอนจะเห็นถึงความต่อเนื่องของทักษะ กระบวนการ (รวมทักษะ กระบวนการวางแผนในการทำงาน) ความคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นองค์รวมของผู้เรียนในการได้ลงมือ ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เทคนิคของการประเมิน ก็คือ ทักษะปฏิบัติ กระบวนการทำงาน กระบวนการกลุ่ม การปฏิบัติงานฝึก

3. ด้านจิตพิสัย เป็นการประเมินการแสดงออกและคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งหมด นับตั้งแต่ สีนํ้า ท่าทาง ความรู้สึก ตลอดจนบุคลิกท่าทาง การทำงานร่วมกัน ผู้สอนสามารถ ประเมินด้วยวิธีการสังเกตและบันทึก การสังเกตพฤติกรรมก็จะได้ภาพรวมของผู้เรียนแต่ละคน และครูผู้สอนจะได้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

สรุปได้ว่า การวัด และการประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนั้น ต้องดำเนินการ ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน โดยวิธีการวัด และการประเมินที่หลากหลาย และ ต้องให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกแนวทางการประเมินการปฏิบัติ และการประเมินตาม สภาพจริง ซึ่งประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และการแสดงออกของผู้เรียน โดยวัด และ ประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ผลงานของผู้เรียน และเจตคติที่มีต่อการเรียน

หลักจิตวิทยาในการสอนภาษาไทย

สุจริต เพียรชอบ (2531, หน้า 140-154) และ วรณี โสมประยูร (2542, หน้า 94-100) ได้นำหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการสอนภาษาไทยนั้นกล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนควรจัดลักษณะ การสอนตามขั้นตอนที่พอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจทางภาษาต่างกัน โดยส่วนรวมแล้วผู้หญิงจะมีความถนัด ความสามารถ และทักษะทางภาษาสูงกว่าเด็กผู้ชายในระดับเดียวกัน ผู้หญิงจะใช้ถ้อยคำที่ สละสลวย ใช้ประโยคยาวกว่าและเหมาะสมกว่าเด็กผู้ชาย เด็กชายจะไม่ใคร่ชอบพูดแต่จะคิดได้ ลึกซึ้งกว่าเด็กผู้หญิง เด็กแม้จะเพศเดียวกัน ระดับเดียวกัน ก็ยังมีความสามารถทางภาษาต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลหลายประการ เช่นสภาพร่างกาย สติปัญญา บิคารมรดา ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมทางบ้าน สิ่งแวดล้อมทางบ้าน และชุมชนที่อาศัยอยู่ การดูแลเอาใจใส่ การปลูกฝังทางภาษา ก่อนเข้าเรียน ความแตกต่างเหล่านี้ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึง

2. ความพร้อม (Readiness) ความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งครูควรคำนึงถึง เพราะความพร้อมสามารถทำให้คนเราดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ผลเป็นอย่งดี ดังนั้น ครูต้องเข้าใจถึงสภาพความเจริญเติบโตของผู้เรียน บวกกับพื้นฐานความรู้เดิม และความสนใจ

ของผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเรียนได้สะดวกขึ้น และเด็กที่มีอายุมากย่อมมีความพร้อมที่จะรับรู้มากขึ้นด้วย

3. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ตรง การฝึกปฏิบัติ และการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จะเป็นไปในทำนองที่ผู้เรียนเกิดความงอกงามขึ้น และเมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว จะคงทนถาวรไม่มีการลืม ดังนั้น ผู้สอนควรจัดสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ความรู้จะคงทนไม่เสียเวลาเปล่า

4. การเรียนรู้โดยมีจุดหมาย (Purposeful Learning) ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ครูควรจะบอกนักเรียนให้ทราบจุดมุ่งหมายว่าเรียนเพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร ยิ่งกว่านั้นถ้านักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งจุดมุ่งหมายของบทเรียน และวางแผนร่วมกับครูแล้วก็จะเกิดผลดียิ่งขึ้นไปอีก เพราะเป็นความต้องการ และเป็นแรงจูงใจของนักเรียนเอง

5. การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะนักเรียนจะต้องมีความคล่องแคล่ว จำนิชำนานุในทักษะทางภาษาก็เพราะได้มีประสบการณ์ตรง ได้มีการลงมือทำเอง การเรียนโดยที่ครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือกระทำ หรือปฏิบัติ นักเรียนจะได้ประโยชน์จากการเรียนน้อยมาก

6. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) นอกจากความพร้อมดังกล่าวแล้วกฎของการเรียนรู้โดยการฝึกฝนก็เป็นกฎการเรียนรู้ข้อหนึ่ง นักจิตวิทยา ชื่อ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝน และกระทำซ้ำ ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ โดยลักษณะแล้วผู้เรียนจะมีทักษะทางภาษาดี มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยก็ต่อเมื่อ ได้ฝึกฝนได้กระทำซ้ำ ถ้าผู้เรียนได้ฝึกฝนทำแบบฝึกหัดมากเท่าใด ก็จะช่วยให้มีทักษะมากขึ้นเท่านั้น

7. กฎแห่งผล (Law of Effect) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนทักษะทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน นักเรียนย่อมต้องการทราบผลการเรียนของตนว่าเป็นอย่างไร เป็นที่พอใจของครูหรือของตนหรือไม่ เพราะฉะนั้น เมื่อนักเรียนทำแบบฝึกหัดแล้ว ครูควรตรวจสอบและตั้งค่านักเรียนให้ทราบผลโดยเร็ว และมีการติชม การชมควรชมส่วนที่นักเรียนทำได้ดีเสียก่อน แล้วจึงติเป็นการติเพื่อก่อ ตลอดจนมีคำแนะนำเพื่อนำว่านักเรียนจะได้ทราบข้อบกพร่อง หรือส่วนที่เด่นตรงไหน และการที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมการติชม หรือประเมินผลการทำงานของเพื่อนในชั้นเดียวกัน ก็เป็นสิ่งที่พึงกระทำได้

8. กฎของการใช้และไม่ได้ใช้ (Law of Use and Disuse) ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ต้องมีการใช้และการฝึกฝนอยู่เสมอจึงจะมีความคล่องแคล่ว จำนิชำนานุในการใช้ภาษา หากเรียน

ไปแล้วไม่ได้ใช้ หรือนาน ๆ ได้ใช้ก็จะลืมไปหมดหรือมีทักษะไม่ดีเท่าที่ควร ในการจัดเนื้อหาให้นักเรียนเรียนนั้น ผู้จัดทำหลักสูตรประมวลการสอน ผู้เขียนบทเรียน ตลอดจนครูผู้สอน ควรเลือกสอนเนื้อหาอย่างระมัดระวัง ควรเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน จะเป็นปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ ยังเป็นทักษะที่อาจจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนวิชาอื่น ๆ หรือใช้เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ด้วยยิ่งดี และหากได้ใช้ทักษะทางภาษามาก และใช้บ่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้มีประสิทธิภาพ และมีทักษะทางภาษาสูงขึ้น

9. แรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนภาษาไทย เพราะโดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักจะไม่มีใครผู้ให้ความสนใจกับภาษาไทยมากนัก ไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียน หรือผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะภาษาไทยเป็นภาษาของเราเอง เกิดมาก็สามารถใช้พูดจาติดต่อสื่อสารได้รู้เรื่อง ส่วนจะดีมากน้อยแค่ไหนเพียงใด ไม่ใคร่จะสนใจกัน ครูภาษาไทยจึงควรพยายามสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าใจ เพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกฝนทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย แรงจูงใจมี 2 ประเภท คือ

9.1 แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)

9.2 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

แรงจูงใจภายนอก คือ แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกที่ครูจัดทำขึ้น เช่น การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรม และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ สนุกสนาน เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน

แรงจูงใจภายใน คือ แรงจูงใจที่เกิดภายในตัวของนักเรียนเองแรงจูงใจภายในเป็นความกระตือรือร้น ความใคร่รู้ใคร่เรียน ความรู้สึกร่วมทำกิจกรรม อยากแสวงหาความรู้ซึ่งเกิดขึ้นเอง ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากผลของแรงจูงใจภายนอก คือ หลังจากที่นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียนภาษาไทยแล้ว ก็ต้องการที่จะทำกิจกรรมเอง ต้องการหาความรู้เอง ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะจัดกิจกรรม และสร้างแรงจูงใจภายนอก ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เกิดความศรัทธาในภาษาไทย จนเกิดแรงจูงใจภายในขึ้นในตัวผู้เรียน

10. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น นักเรียนย่อมต้องการทราบว่าพฤติกรรมหรือทักษะทางภาษาที่ตนแสดงออกมานั้นถูกต้อง หรือถึงปรารถนาหรือไม่ การเสริมกำลังใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ นักจิตวิทยาเสนอแนะว่า การเสริมกำลังใจในทางบวกจะเป็นสื่อช่วยให้นักเรียนทราบว่า สิ่งที่ตนแสดงออกมานั้นเป็นสิ่งถูกต้อง เมื่อเด็กทราบว่าตนทำได้ถูกต้อง ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ และพยายามกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นโดยหวังจะได้รับการยกย่องชมเชยอีก การเสริมกำลังใจทางบวก จะช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีผลการเรียนดียิ่งขึ้นอีกด้วย สกินเนอร์ (Skinner) พยายามอย่างยิ่งที่จะ

ให้มีการเสริมกำลังใจในทางบวก เพื่อให้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้ดีว่าตนเองประสบความสำเร็จ การเสริมกำลังใจเสมอ ๆ เป็นระยะ ๆ จะสามารถช่วยให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ในกรณีที่เด็กทำผิดพลาด ครูไม่ควรแสดงอาการ หรือใช้คำพูดที่กระทบกระเทือนใจ แต่ตรงกันข้ามควรควรให้กำลังใจ และให้โอกาสเขาเหล่านั้นแก้ตัวใหม่

วิธีการเสริมกำลังใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการในการเรียนที่ดี ปฏิบัติได้ดังนี้

1. การเสริมกำลังใจด้วยวาจา
2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง
3. การเสริมกำลังใจการให้นักเรียนมีส่วนร่วม
4. การเสริมกำลังใจโดยกลุ่มนักเรียน
5. การเสริมกำลังใจด้วยการให้รางวัล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ กฎความแตกต่างระหว่างบุคคล กฎแห่งความพร้อม การจัดกระบวนการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปสู่ยาก การเรียนรู้จัดให้มีการฝึกฝน ฝึกกระทำจากประสบการณ์ตรง และให้การเสริมแรงต่อผู้เรียนเมื่อตอบสนองการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ มีทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียน

หลักการสอนภาษาไทย

สำนักนิตยเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 39) กล่าวถึงหลักการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. ทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน และเขียน มีความสำคัญเท่า ๆ กันและทักษะเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน ความก้าวหน้าของทักษะหนึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาของทักษะอื่น ๆ ด้วย เช่น พัฒนาการทักษะการฟังจะส่งผลทางบวกต่อทักษะการพูดและการเขียน เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย จึงไม่แยกฝึกทักษะทีละทักษะ จะฝึกทักษะต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน
2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษาพร้อมกับการพัฒนาความคิด และฝึกทักษะทางสังคมไปพร้อมกัน เพราะภาษาเป็นสื่อของความคิด ผู้เรียนที่มีความสามารถและทักษะในการใช้ภาษา มีคำใช้อย่างหลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด ใช้ภาษาในการคิดกับเพื่อน กับครู กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นการฝึกทักษะทางสังคม และนำไปใช้ในชีวิตจริง
3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ภาษาพูดและภาษาเขียนอย่างถูกต้อง ด้วยการฝึกฝนการใช้ภาษา มิใช่เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาเพียงอย่างเดียว การเรียนภาษาจะต้องเรียนรู้ไวยากรณ์ หรือหลักภาษา การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และนำความรู้ไปใช้ฝึกฝนการเขียนพัฒนาทักษะภาษาของตน

4. ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึงต้องให้ความสำคัญ ใช้ด้วยความเคารพ และเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภูมิหลังของภาษา และความหลากหลายของภาษา รวมทั้งภาษาท้องถิ่น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดี เกี่ยวกับภาษาไทยและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยอย่างมีความสุข

5. ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาทักษะทางภาษาเช่นเดียวกัน แต่พัฒนาการทางภาษาจะไม่เท่ากัน และวิธีการเรียนรู้จะแตกต่างกัน

6. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ การเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะใช้ภาษาไทยในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การอภิปราย การเขียนรายงาน การเขียนโครงการ การตอบคำถาม การตอบแบบสอบถาม ดังนั้น ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จึงต้องใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

การเขียนบทหรือโครงงานเป็นส่วนหนึ่งของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ครูจึงควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้นักเรียนแสดงออกในการเขียน และใช้การประเมินที่เหมาะสม เนื่องจาก การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน ไม่ควรเปรียบเทียบกับผู้อื่น ดังที่ กรมวิชาการ (2536, หน้า 314) ได้กล่าวว่าการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง และตรงที่สุด คือให้นักเรียนเขียนแล้วให้คะแนนด้วยวิธีจัดอันดับคุณภาพ โดยครูกำหนดขึ้นตามลักษณะสำคัญของการเขียนในหัวข้อต่อไปนี้

1. ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบ หรือลอกเลียนใคร
2. การใช้ภาษา คมคาย ความหมายดี
3. มีประโยชน์ ให้ข้อคิด ก่อให้เกิดจินตนาการ

4. ได้รับความรู้ดีทุกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ตามจุดประสงค์ของการเขียน

กรมวิชาการ (2544) กล่าวไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยว่า หลักการสอนภาษาไทย ควรยึดหลักการสอน ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ต้องจัดอย่างมีกระบวนการ เช่น การฝึกทักษะต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบของการสอนทักษะ การฝึกความคิดและวิจารณ์ญาณในการใช้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบของการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการพัฒนา เป็นต้น

2. วิธีสอนภาษาไทย ครูต้องรู้จักเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมในการสอนภาษาไทย โดยเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และกิจกรรมในทักษะต่าง ๆ วิธีสอนที่ควรนำมาใช้ เช่น

การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การแบ่งกลุ่มค้นคว้า การแบ่งกลุ่มระดมความคิด การแบ่งกลุ่มทำงาน การค้นคว้ารายบุคคล การสอนเป็นรายบุคคล การแสดงบทบาทสมมุติ การใช้เกม และเพลงประกอบการสอน การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือศูนย์การเรียนรู้ การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

3. การสอนภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูควรมีทักษะจำเป็นในการสอนภาษาไทย ทักษะทั่วไป ได้แก่ การกระตุ้นให้คิด การใช้คำถาม การเล่าเรื่อง การบรรยาย อธิบาย และแสดงความคิดเห็น การเล่านิทาน แต่งนิทาน การนำเสนอ การใช้คำถามแนะนำ ควบคุม และให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ การสรุปความ การทำเกม และการเล่นเกมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมุติ และให้คำแนะนำวิธีแสดง การใช้ท่าทางสื่อความหมายสำหรับทักษะเฉพาะ เช่น การเลือกหนังสือ การอ่านหนังสือ รู้จักแยกความรู้ ความคิดและคุณธรรมที่สอดแทรกในเรื่องของหนังสือเรียน และหนังสือประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การใช้ภาษา เพื่อเป็นตัวอย่าง และชี้แนะการใช้ภาษาที่ถูกต้อง สามารถสื่อสารได้ชัดเจน ถูกต้องตามระเบียบการใช้ถ้อยคำ

4. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ สรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

4.1 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ให้ผู้เรียนสังเกตข้อความที่ครูสื่อสาร แล้วคิดวิเคราะห์ และอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เนื้อเรื่อง ผู้รับสาร โอกาสที่ใช้ในการสื่อสาร และวิธีการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก และเห็นความจำเป็นของการใช้ภาษาสื่อสาร ให้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล

4.2 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนวางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอ เช่น การใช้ภาษาในการขู่ข่ม ทำทนาย หรืออุปมาอุปไมย กำหนดรูปแบบของภาษาที่จะนำเสนอ และกำหนดโครงเรื่องประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่องและส่วนลงท้าย จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกซ้อมการนำเสนอ เช่น พูดในใจ พูดหน้ากระจก และเขียนใส่กระดาษให้คนอื่นอ่าน เป็นต้น

4.3 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนโดยการนำเสนอด้วยวิธีการทางภาษาและ โครงเรื่องที่ได้อำหนดไว้โดยครูคอยกระตุ้น และให้กำลังใจให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยความชื่นชม

4.4 ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ ขณะที่ผู้เรียนเสนอเรื่องราวด้วยวิธีต่าง ๆ อยู่那儿 ครูคอยแนะนำให้ผู้เรียนสังเกตการนำเสนอของตนเองว่า มีข้อบกพร่องอะไร มีสาเหตุมาจากอะไร และจะมีแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

4.5 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เมื่อผู้เรียนได้สังเกต และประเมินการนำเสนอของตนเองจนทราบข้อบกพร่อง และวิธีปรับปรุงแก้ไข แล้วให้ผู้เรียนปรับปรุงการนำเสนอดีขึ้นอยู่เสมอ

4.6 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดทักษะแล้วให้ผู้เรียนอภิปรายถึงผลที่ได้จากการนำเสนอ นั้น ผู้เรียนจะเกิดทักษะกระบวนการตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ผู้ประเมินจะต้องประเมินจากทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการเขียน เพราะถ้าผู้เรียนมีทักษะการเขียนที่ดี การประเมินผลด้านการฟัง และการอ่าน โดยอาศัยทักษะด้านการเขียน เพื่อสรุปความ หรือเพื่อตอบคำถามย่อมได้ผลการประเมินที่ดี

ดังนั้น การสอนภาษาไทย ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะทางภาษา การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษา ไปพร้อมกัน พร้อมกับพัฒนาความคิด และฝึกทักษะทางสังคมด้วย โดยผู้สอนต้องเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางภาษา สามารถนำพัฒนาการที่ได้รับเกี่ยวกับภาษาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้เหมาะสมกับบุคคล เวลา สถานที่ โอกาส และเหตุการณ์

ในงานวิจัยนี้ ผู้สอนดำเนินกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ด้านการเขียนร้อยกรองสำหรับ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้ผู้เรียน ศึกษาความรู้ร่วมกัน อภิปรายความรู้ร่วมกัน ฝึกทักษะการเขียนร้อยกรองตามลำดับขั้นของ ชุดกิจกรรม และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การเขียนบทร้อยกรอง

การเขียนบทร้อยกรอง เป็นงานเขียนเพื่อสร้างสรรค์จินตนาการรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้ คำ ภาษา เสียง จังหวะ และฉันทลักษณ์ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ตามที่ ผู้เขียนต้องการ

คำว่า “ร้อยกรอง” เป็นคำที่สำนักวรรณกรรมทางวรรณกรรม ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 ใช้เรียกวรรณกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง หรือมีกำหนดคณะ และได้ใช้กัน แพร่หลายควบคู่กับคำว่าร้อยแก้ว

เสฐียร โกเศศ ได้อธิบายความหมายของร้อยกรองว่า หมายถึง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งมีถ้อยคำที่นำมาประกอบประพันธ์กัน มีขนาดมาตราเสียงสูง-ต่ำ หนัก-เบา และสั้น-ยาว ตามรูปแบบ (Pattern) ที่กำหนดไว้ (ชวน เพชรแก้ว, 2523, หน้า 2)

ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2530, หน้า 3) กล่าวถึงบทร้อยกรองว่า หมายถึง บทประพันธ์ ที่ผู้แต่งเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นไว้ถูกต้องตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์ คือ รูปแบบคณะ จำนวนคำ สัมผัส ส่วนกวีนิพนธ์ หมายถึง บทประพันธ์ที่แต่งขึ้นอย่างมีศิลปะ และมีคุณสมบัติเป็นสื่อกลาง ของความเข้าใจระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่าน

ในที่นี้ ความหมายของบทร้อยกรองรวมถึงการประพันธ์ที่เน้นความถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ และมีคุณค่าทางศิลปะ เป็นการสร้างสรรค์ความงามทางภาษาด้วยตัวอักษร เสียง

จังหวะ หรือลำนํ้า และถ้อยคำ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนบางสิ่งบางอย่าง อันก่อให้เกิดผู้อ่านนึกเห็นภาพ ได้อย่างชัดเจน มีจินตนาการกว้างไกล มีความรู้สึกสะท้อนใจที่ลึกซึ้ง ภาษาในบทร้อยกรองจึง เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้อ่านเกิดความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่ง ภาษาจึงมีความสำคัญยิ่งทำให้ ผู้แต่ง และผู้อ่านเกิดจินตนาการร่วมกัน

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองคือ ลักษณะสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกันเป็นหลักการในการ แต่งบทร้อยกรอง ทำให้บทร้อยกรองต่างประเภทมีลักษณะบังคับ หรือฉันทลักษณ์ ที่แตกต่างกัน (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และวณิช จรุงกิจอนันต์, ม.ป.ป., หน้า 26) ได้แก่

ฉันทลักษณ์ เป็นข้อกำหนดเรื่อง จำนวนคำ วรรค บาท บท รวมถึงการกำหนด คำเอก คำโท ในคำประพันธ์ประเภทโคลง และคำกร-ลหุ ในคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ด้วย

สัมผัส คือ การกำหนดบังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน แบ่งเป็น

- สัมผัสสระ คือคำที่ใช้สระตัวเดียวกัน หรือเสียงสระพ้องกันตามมาตรา เช่น

ขลัง-หลัง-พัง-วัง เป็นต้น

- สัมผัสพยัญชนะ คือคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน หรือตัวอักษรเดียวกันหรือ พยัญชนะเสียงสูง-ต่ำ มาเข้าคู่กันได้ เช่น สอด-สาป-เสา-ชา เป็นต้น

- สัมผัสนอก เป็นสัมผัสบังคับระหว่างวรรค บาท บท กำหนดให้ใช้แต่สัมผัสสระ

- สัมผัสใน เป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ ภายในวรรค มีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ เป็นสัมผัสที่ช่วยให้อ่านร้อยกรองไพเราะยิ่งขึ้น

คำกร-ลหุ เป็นคำบังคับที่ใช้เฉพาะร้อยกรองประเภทฉันทลักษณ์

- กร คือ คำที่มีเสียงหนัก ได้แก่ คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา และคำที่ ประสมด้วยสระเสียงสั้นและยาวที่มีตัวสะกดทุกตัว

- ลหุ คือ คำที่มีเสียงเบา ได้แก่คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา และคำที่ใช้ พยัญชนะตัวเดียว เช่น กี่ บ่ ณ ฐ

คำเอก-โท เป็นลักษณะบังคับในการแต่งโคลง และร่าย

- คำเอก หมายถึง พยางค์ที่มีไม้เอกบังคับทั้งหมด และพยางค์ที่เป็นคำตายทั้งหมด

- คำโท หมายถึง พยางค์ที่มีไม้โทบังคับทั้งหมด

คำเป็น คำตาย

- คำเป็น หมายถึง เป็นคำประสมด้วยสระเสียงยาว ในแม่ ก กา รวมทั้ง อ้า ไอ โอ เอา และคำที่มีตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกย เกอว

- คำตาย หมายถึง คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้น ในแม่ ก กา รวมทั้ง คำที่มีตัวสะกด ในแม่ กก กค กบ

เสียงวรรณยุกต์ เป็นลักษณะบังคับในการแต่งกลอน และกาพย์บางชนิด ได้แก่ เสียงสามัญ เอก โท ตรี จัตวา

พยางค์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ใช้ในการแต่งร้อยกรองประเภทฉันทลักษณ์ การเขียนบทร้อยกรอง เมื่อจะเขียนบทร้อยกรอง ต้องคำนึงถึงความงามของบทร้อยกรอง ซึ่งเกิดขึ้นด้วยคำและความ ที่เลือกใช้ในการเขียนมี ดังนี้

คำ หรือ รสคำ คือการเลือกใช้คำในบทร้อยกรอง เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิถีพิถัน เลือกเฟ้น ให้อยู่ในที่ที่เหมาะสม การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสม คือ

คำที่แสดงความหมายทางกายภาพ เป็นคำที่นำมาประกอบค่านาม เพื่อให้ภาพชัดเจนยิ่งขึ้นการใช้คำเพื่อสร้างภาพ หรือจินตนาการให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่านนั้น มีศัพท์ทางวิชาการว่า ภาพพจน์ (Figure of Speech) คือการใช้ถ้อยคำสร้างภาพในใจผู้อ่าน ด้วยการเปรียบเทียบสมมติ การเลียนเสียง การเล่นคำ เช่น ชูบยับ ชั่วเย้ย เคลื่อนกลาด เป็นต้น

คำที่มีความหมายในทางเสียง คือคำเลียนเสียงต่าง ๆ ของคน เหตุการณ์ และธรรมชาติ เช่น กรอบแกรบ เปรี้ยงปร้าง เป็นต้น เนื่องจากร้อยกรองเป็นภาษากวีที่มีเสียง สูง-ต่ำ หลากหลายความไพเราะของบทร้อยกรองจึงอยู่ที่เสียงกับจังหวะเป็นสำคัญ เสียงกับจังหวะที่จัดวางไว้ดีแล้วย่อมก่อให้เกิดความงาม ความไพเราะ เมื่อมาประกอบกับเนื้อหาความหมายแห่งถ้อยคำที่ดี สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภาพกลอนนั้นก็就会ให้อารมณ์ความรู้สึกได้ดียิ่ง

นอกจากเลือกใช้ถ้อยคำ ดังกล่าวแล้ว คำที่จะนำมาใช้ได้ อีก คือ

คำซ้อน คือคำที่เอาคำอื่นที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมารวมกัน เพื่อสัมผัส คล้องจอง เช่น คำขยารายล้อม กับแคบแอบใจ เป็นต้น

คำที่มีเสียงคู่ คือคำ 2 คำที่มีความหมายเดียวกัน และมีเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน มาวางต่อกัน เช่น เสือสาด เน้นนาน เป็นต้น

คำคู่และการกลับคำ คือ คำที่มีความหมายซ้ำกันนำมาสลับที่กัน เพื่อสัมผัส เช่น เราร้อน-ร้อนเรา เสรี-โส-โสเสรี เป็นต้น

คำสร้างใหม่ หรือแปลงคำเก่าเพื่อสัมผัส ต้องคำนึงถึงหลักภาษา และความรับผิดชอบ ในภาษาของผู้ประพันธ์ด้วย (ช่อประยงค์, 2537)

ความ หรือ รสความ คือ เนื้อความ หรือเนื้อหาของงานประพันธ์ร้อยกรอง หากผู้ประพันธ์ มีความสามารถในการใช้คำทั้งให้ภาพ และเสียง สร้างสรรค์จินตนาการ และมีความไพเราะ มีคุณค่าทางความคิด ก็จะทำให้งานประพันธ์นั้นมีค่ายิ่ง รสคำ หรือ รสความ จะต้องกลมกลืนเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือ ความเป็นเอกภาพของรูปแบบ และเนื้อหา กาพย์ กลอน เป็นภาษาของอารมณ์ ความรู้สึก คือ มีอารมณ์ความรู้สึกเป็นองค์นำ และมีเนื้อหาเป็นเป้าหมายหลัก

ประเภทบทร้อยกรอง

ประเภทของบทร้อยกรอง แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

กาพย์ เป็นคำประพันธ์ที่กำหนดคณะ พยางค์ สัมผัส มีลักษณะคล้ายกับฉันท แต่ไม่ได้กำหนดครุ-ลหุ เหมือนฉันท ที่ยังนิยมใช้อยู่ คือ กาพย์ยานี 11 และกาพย์ฉบัง 16

กลอน เป็นร้อยกรองที่บังคับคณะ และสัมผัส ความไพเราะของกลอนอยู่ที่สัมผัสนอกสัมผัสใน สัมผัสสระ พยัญชนะ รวมทั้งเสียงของคำลงท้ายวรรคแต่ละวรรคในบทกลอน

โคลง เป็นร้อยกรองที่กำหนดคณะ คำเอก-โท และสัมผัสเป็นสำคัญ มีทั้งโคลงสุภาพ โคลงฉันท์ และโคลงโบราณ

ฉันท เป็นร้อยกรองที่มีระเบียบบังคับ ครุ-ลหุ คณะ พยางค์ และสัมผัส มักนิยมแต่งร่วมกับกาพย์ เรียกว่า คำฉันท เนื่องจากเป็นคำประพันธ์ที่บังคับตายตัวหลายด้านทำให้แต่งยาก อ่านยาก มีลักษณะเป็นของสูง ศักดิ์สิทธิ์และขณะเดียวกันเสียงที่บังคับของฉันทก็ถ่ายทอดอารมณ์ได้ดี

ร่าย เป็นร้อยกรองที่บังคับคณะ สัมผัส พยางค์ คำเอก โท จะแต่งให้ยาวเท่าไรก็ได้ เพียงแต่ให้มีสัมผัสทุกวรรค ถ้านำไปแต่งร่วมกับโคลง เรียกว่า ลิลิต ร่ายจึงแต่งได้ไม่ยากนัก มักใช้ในการให้รายละเอียด และเล่าเรื่องราวเป็นสำคัญ

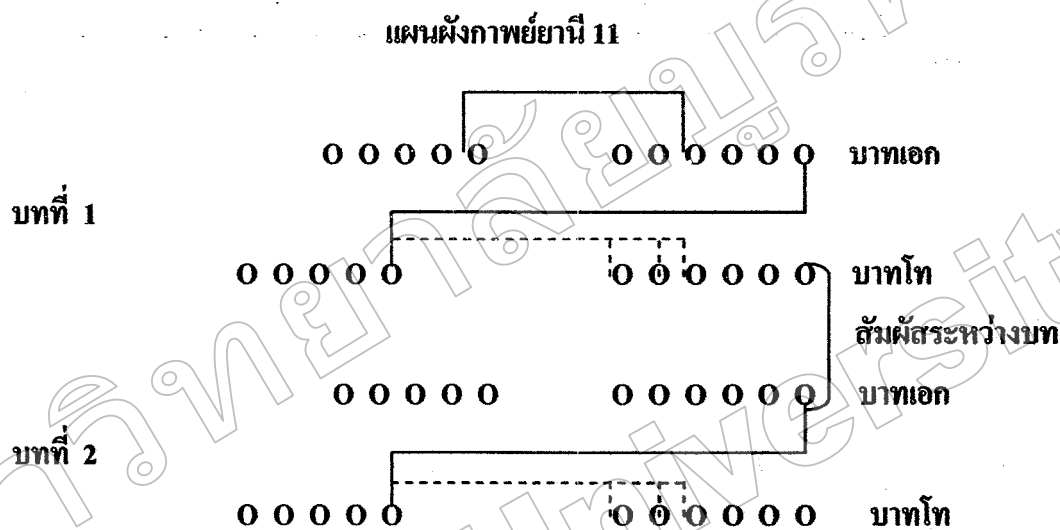
นอกจากบทร้อยกรองทั้ง 5 ประเภทแล้ว ปัจจุบันมีบทร้อยกรองที่นิยมในหมู่นักประพันธ์รุ่นใหม่อีกประเภทหนึ่ง คือ กลอนเปล่า (Blank Verse) เป็นบทร้อยกรองที่ปลดปล่อยสัมผัส และฉันทลักษณ์มีลักษณะคล้ายร้อยแก้ว มุ่งถ่ายทอดอารมณ์และจินตนาการระหว่างผู้ประพันธ์และผู้อ่าน (อวยพร พานิช และคณะ, 2544, หน้า 294-299)

ในที่นี้ ผู้วิจัยทำการสอนการเขียนบทร้อยกรองกาพย์ยานี 11 และกลอนสุภาพ (กลอนแปด) เนื่องจากการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดให้ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้ต้องสามารถเขียนกาพย์และกลอนได้ นอกจากนี้กาพย์ยานี 11 และกลอนสุภาพ (กลอนแปด) ยังเป็นพื้นฐานในการเขียนบทร้อยกรองอื่น ๆ ด้วย

กาพย์ยานี 11

บทร้อยกรองกาพย์ยานี 11 กำหนดคณะว่า จำนวนหนึ่งบท มี 2 บาท บาทที่ 1 เรียกว่าบาทเอก บาทที่ 2 เรียกว่า บาทโท บาทหนึ่ง ๆ มี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ กาพย์ยานี 11 แต่ละบาทจะมี 11 คำ จึงเรียกว่ากาพย์ยานี 11

กำหนดสัมพัทธ์นอก หรือการสัมพัทธ์ระหว่างวรรค และการสัมพัทธ์ระหว่างบท ดังนี้
 คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง นิยมสัมพัทธ์กับคำที่ 3 หรือคำที่ 1 หรือคำที่ 2 ของวรรคที่สองก็ได้
 คำสุดท้ายของวรรคที่สอง สัมพัทธ์กับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม
 คำสุดท้ายของวรรคที่สามจะสัมพัทธ์กับวรรคที่สี่หรือไม่ก็ได้ ถ้ามีสัมพัทธ์ก็สามารถสัมพัทธ์
 กับคำที่ 3 คำที่ 2 หรือคำที่ 1 ก็ได้

ภาพที่ 2 แผนผังภาพยยานี 11

ตัวอย่างภาพยยานี 11

น้ำเลาะเซาะแก่งหิน

แล้วไหลรินไม่สิ้นสาย

กรวดน้อยและเม็ดทราย

ล่องลอยไปได้ธารา

น้ำใส่นั่นไหลเย็น

จนมองเห็นหมู่ฝูงปลา

แหวกว่ายอยู่ไปมา

เพลิดเพลิดตาเพลิดเพลิดใจ

(กรมวิชาการ, 2540)

ประเภทของกลอนสุภาพ

กลอนสุภาพแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ กลอนหก กลอนเจ็ด กลอนแปด และกลอนเก้า
 กลอนสุภาพที่เลือกใช้ในรูปแบบฝึกนี้ เป็นกลอนแปด คำในแต่ละวรรคมี 8 คำ แต่ถ้าใจความนั้น
 ขาดหายไปสามารถเพิ่มคำได้อีก 1 คำ หรือคำสมบูรณ์แล้วสามารถลดคำได้เหลือ 7 คำ มีบังคับ
 คณะ สัมผัส และเสียงวรรณยุกต์ ตามลักษณะของคำประพันธ์ ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ
 มีบังคับ 4 ประการ คือ

1. คณะ
2. พยางค์
3. สัมผัส
4. เสียงวรรณยุกต์

คณะ คณะของกลอนสุภาพหมายถึง กลอน 1 บท มีทั้งหมด 4 วรรค หรือ 2 คำกลอน วรรคแรกเรียกว่าวรรคตดับ วรรคที่ 2 เรียกว่า วรรครับ วรรคที่ 3 เรียกว่า วรรครองและวรรคที่ 4 เรียกว่า วรรคส่ง วรรคตดับ และวรรครับเป็น 1 คำกลอน วรรครอง และวรรคส่งเป็น 1 คำกลอน

พยางค์ คือเสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ ในการเขียน กลอนสุภาพ ถือว่าพยางค์ก็คือคำนั่นเอง แต่ละวรรคของกลอนแปลกำหนดไว้ 7-9 คำ อักษรนำ จะนับเป็นคำเดียวก็ได้ หรือจะนับแยกเป็น 2 คำ ก็ได้ (เฉพาะในฉันทลักษณ์) เช่น สมอ แขยง นลอง ขนบ เถลิง เป็นต้น

สัมผัส คือลักษณะบังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน สัมผัสที่นิยมมี 2 ชนิดคือ สัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ

สัมผัสสระ มี 2 ลักษณะดังนี้

1. สัมผัสสระที่มีเสียงสระคล้องจองกัน เพราะใช้สระเสียงเดียวกันในแม่ ก กา เช่น ปิ-ดิ-สี-ติ

2. สัมผัสสระที่มีเสียงคล้องจองกัน เพราะใช้สระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน เช่น กาล-บาน-मार-ชาญ

สัมผัสพยัญชนะ มีลักษณะคล้องจองกันด้วยพยัญชนะต้น เป็นพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน เช่น จันทร์ จร ห่าง ให้ หรือพยัญชนะต้นที่มีเสียงคู่กัน เช่น ซึ่ง-สุข ทับ-ถึง

สัมผัสนอก คือสัมผัสบังคับ ได้แก่ สัมผัสที่ส่งและรับกันนอกวรรคโดยมีข้อบังคับสัมผัส ดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 ของวรรคที่ 2

คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3

คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 ของวรรคที่ 4

และคำสุดท้ายของวรรคที่ 4 สัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคที่ 2 ของบทถัดไป

สัมผัสใน เป็นสัมผัสไม่บังคับ เป็นคำสัมผัสคล้องจองกันอยู่ภายในวรรคเดียวกัน อาจเป็นสัมผัสสระ หรือสัมผัสพยัญชนะก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสม สัมผัสในช่วยให้บทร้อยกรอง กลอนสุภาพมีความไพเราะยิ่งขึ้น

เสียงวรรณยุกต์ เป็นข้อกำหนดที่บังคับให้ใช้ในการเขียนกลอนสุภาพ โดยถือวรรณยุกต์เป็นสำคัญ โดยมีเสียงบังคับดังนี้

เสียงคำทำยวรรคดับหรือวรรคที่หนึ่ง นิยมใช้เสียงทุกลเสียง

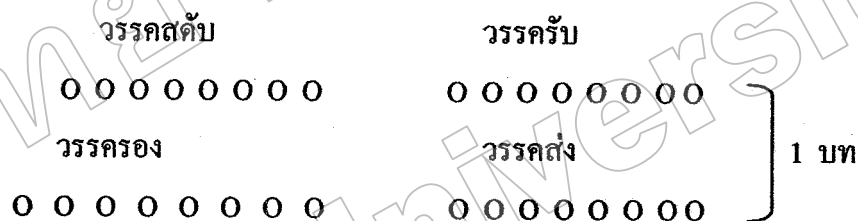
เสียงคำทำยวรรครับหรือวรรคที่สอง นิยมใช้เสียง เอก โท จัตวา

เสียงคำทำยวรรครองหรือวรรคที่สาม นิยมใช้เสียงสามัญ ศรี

เสียงคำทำยวรรคส่งหรือวรรคที่สี่นิยมใช้เสียงสามัญ ศรี (ศิวกันท์ ปทุมสูติ, 2533, หน้า 112)

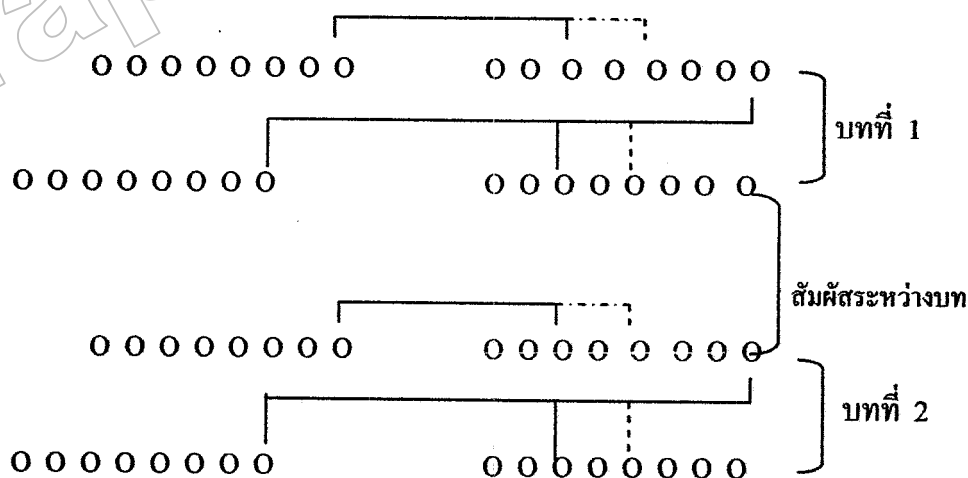
บทของกลอนสุภาพ ประกอบด้วย 2 คำกลอน แต่ละคำกลอนมี 2 วรรค กลอนสุภาพ 1 บท จึงมี 4 วรรค

ตัวอย่างแผนผังชื่อเรียกวรรคแต่ละวรรคของบทร้อยกรองกลอนสุภาพ

ภาพที่ 3 แผนผังชื่อเรียกบทร้อยกรองของกลอนสุภาพ

ตัวอย่างแผนผังบังคับกลอนสุภาพ

ภาพที่ 4 แผนผังบังคับกลอนสุภาพ

ตัวอย่างกลอนสุภาพ (กลอนแปด)

กลอนสุภาพแปดคำประจำบ่อน	อ่านสามตอนทศวรรคประจักษ์แถลง
ตอนต้นสามตอนสองสองแสดง	ตอนสามแจ้งสามคำครบจำนวน
กำหนดบทระยะกะสัมผัส	ให้ฟาดพิศจับความตามกระสวน
วางจังหวะกะทำนองต้องกระบวน	จึงจะชวนฟังเสนาะเพราะจับใจ
หลวงธรรมาภิรมณ์ ประพันธ์ (กำชัย ทองหล่อ, 2533, หน้า 460-463)	

กรมวิชาการ (2545, หน้า 32-34) กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และคู่มือครู สำหรับใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กำหนดให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องบทร้อยกรอง คือ สามารถแต่งภาพย่นและกลอนง่าย ๆ ได้ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยจึงเน้นเรื่องการเขียนบทร้อยกรองภาพย่น 11 และกลอนสุภาพ (กลอนแปด) ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเขียนบทร้อยกรองประเภทอื่น ๆ ด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน อุทัย เพชรช่วย (2530, หน้า 16-19) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นวิธีการสอนหนึ่งที่สืบทอดเจตนารมณ์ของปรัชญาการศึกษาที่ว่า Learning by Doing โดยเน้นให้นักเรียนมีการร่วมกลุ่มกันทำงาน หรือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอน ที่กล่าวได้ว่า เป็นวิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการจัดชั้นเรียนปกติ หรือจัดชั้นเรียนขึ้นเป็นพิเศษ โดยให้นักเรียนเรียนรู้จากเพื่อนวัยเดียวกัน (Peer-Tutoring) หรืออาจจัดชั้นเรียนให้นักเรียนผู้สอนมีคุณวุฒิสูงกว่านักเรียนผู้เรียน (Cross-Age Tutoring) นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังสามารถนำไปใช้กับเนื้อหาปกติ หรือใช้ในการทบทวน หรือสอนซ่อมเสริมได้ตามความเหมาะสม

ทัศนาศรี ประสานศรี (2536, หน้า 20-22) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ หรือแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจะต้องแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยแบ่งเป็นกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน คละกัน โดยมุ่งให้เด็กเก่งของแต่ละกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู (Teacher Assistants) หรืออาจจัดกลุ่มง่าย ๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. กลุ่มที่แบ่งกลุ่มละ 4 คน ได้แก่ คนเก่ง 1 คน คนปานกลาง 2 คน และคนอ่อน 1 คน
2. กลุ่มที่แบ่งกลุ่มละ 3 คน ได้แก่ คนเก่ง 1 คน คนปานกลาง 1 คน และคนอ่อน 1 คน
3. กลุ่มที่แบ่งกลุ่มละ 2 คน ได้แก่ คนเก่ง 1 คน และคนอ่อน 1 คน

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2542, หน้า 34) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบร่วมมือว่า หมายถึง การรวมกลุ่มกันของสมาชิก และร่วมมือกันในเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่ม ไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเท่านั้น หากแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อน สมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2543, หน้า 4) กล่าวว่า ในปัจจุบันได้มีการนำกระบวนการกลุ่มเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนอย่างมาก และมีความหมายหลายลักษณะ กระบวนการดังกล่าว มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Cooperative Learning) การเรียนการสอน โดยกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Tutoring) วิธีการสอนแบบ “Learning Team” การเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีการสอนแบบเรียนเป็นคู่ (Learning Cell) อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนเหล่านี้ก็มีหลักสำคัญ ที่เหมือนกัน คือ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกัน และกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัว และส่วนรวม

นาทึฟ, วินนิซกี และดริคกี (Native, Winitzky, & Dricky, 1991, p. 216 อ้างถึงใน ราชันิ จันทรเล็ก, 2541, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของ Cooperative Learning ไว้ว่า หมายถึง วิธีสอนที่ จัดให้ผู้เรียนเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยปกติประกอบด้วยสมาชิก 4-6 คน ซึ่งมีความสามารถแตกต่างกัน และมีบทบาทแตกต่างกัน

สลาวิน (Slavin, 1995, pp. 4-5) กล่าวว่าลักษณะเด่นของการเรียนแบบนี้คือ เน้นทักษะ การคิด การร่วมมือร่วมแรงระหว่างสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่จะเรียนรู้ กระบวนการแก้ปัญหาและเนื้อหาที่ร่วมกันทำ เพราะถ้าครูเรียกให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งตอบ หรือ อธิบายกระบวนการแก้ปัญหา สมาชิกผู้นั้นต้องสามารถอธิบายได้ การเรียนแบบนี้สมาชิกทุกคน จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนที่ครูสอน และช่วยสอนเพื่อนด้วย เพื่อจะ ได้รับความสำเร็จร่วมกัน และในการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ไม่เน้นการแข่งขันแต่จะช่วยให้ นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นคู่หรือ เป็นกลุ่ม โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

แฟรงค์ และจอห์นสัน (Frank & Johnson, n.d. อ้างถึงใน ราชันิ จันทรเล็ก, 2541, หน้า 11) ได้ให้ความหมายการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ 2-6 คน ทำงานด้วยกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การเรียนสำเร็จ สมาชิกในทีมจะมีงานที่ต้องเรียน โดยช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาและความก้าวหน้าไปด้วยกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือคือการจัดกระบวนการเรียน การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยในชั้นเรียนจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก ที่มีความสามารถแตกต่างกันจำนวน 4-6 คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน และ

ดำเนินในความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความสุข ความภูมิใจในตนเอง และเพื่อนในกลุ่ม เพื่อให้ นักเรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541, หน้า 38-45) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่าประกอบด้วย

1. การพึ่งพาอาศัยกัน (Positive Interdependent) สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบเท่าเทียมกัน สมาชิกทุกคนรู้หน้าที่ของตนเองว่าต้องทำกิจกรรมใดบ้างในการเรียนครั้งนั้น ๆ

2. การปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Interaction) การเรียนการสอนแบบร่วมมือนี้ นักเรียนจะนั่งด้วยกันเป็นกลุ่ม ชักถาม ตอบคำถาม อธิบาย ได้ตอบซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมกันทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น

3. หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบ และต้องทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

3.1 สมาชิกต้องตอบคำถามและอธิบายให้แก่เพื่อนสมาชิกด้วยกันด้วยความเต็มใจ

3.2 สมาชิกแต่ละคนต้องสนับสนุน คอยให้กำลังใจแก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

3.3 สมาชิกแต่ละคนรู้ว่า ผลงานจะสำเร็จด้วยดีขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน

4. ทักษะทางสังคม (Social Skills) นักเรียนบางคนไม่มีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องนี้มาก่อน อาจมีปัญหาบ้าง ดังนั้นก่อนสอนแบบนี้ครูควรวางพื้นฐานนักเรียนให้มีทักษะในการทำงานกลุ่ม

4.1 ทักษะการจัดกลุ่ม ฝึกการจัดกลุ่มอย่างรวดเร็ว และทำงานกลุ่มโดยไม่รบกวนผู้อื่น

4.2 ทักษะการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มให้เกิดผลดี มีทักษะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิด การแสดงความคิดเห็น อธิบาย ได้ตอบ แบ่งปันอุปกรณ์ และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน

4.3 ทักษะการสร้างความรู้ เป็นทักษะที่ใช้ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดเป็นลำดับขั้นอย่างมีเหตุผล

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หลังจากทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ระยะหนึ่ง สมาชิกแต่ละคนจะประเมินผลการทำงานของตนเองและผลงานกลุ่ม เพื่อที่จะรู้ข้อบกพร่องและสิ่งที่ปรับปรุงแก้ไข และวางเป้าหมายในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไปให้ดีกว่าเดิม

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541, หน้า 38-45) สามารถนำมาใช้สอนได้ทุกวิชาทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิผลมากขึ้นกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหา
2. การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้
3. การคิดแบบหลากหลาย
4. การปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อน
5. การเน้นคุณภาพงาน
6. การเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน
7. ทักษะทางสังคม
8. การสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน
9. ความร่วมมือภายในกลุ่ม

ขั้นตอนการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541, หน้า 38-45) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนการสอนไว้

ดังนี้

1. ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2-6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระบบกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม แจกวัสดุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน และฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูจะกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ กัน ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เทคนิควิธีที่จะใช้จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง อาจใช้หลาย ๆ เทคนิคประกอบกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน
4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่ ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานของกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมในส่วนที่บกพร่อง ต่อจากนั้นจึงเป็นการทดสอบความรู้

5. จัดสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังนักเรียนไม่เข้าใจครูควรอธิบายเพิ่มเติม ครูและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

บทบาทครูและผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบร่วมมือ

บทบาทครู

1. กำหนดขนาดของกลุ่ม และลักษณะของกลุ่มโดยความสามารถกัน
2. ดูแลและจัดลักษณะการนั่งของสมาชิกกลุ่มให้สะดวกที่จะทำงานร่วมกัน และง่ายต่อการสังเกตติดตาม

3. ชี้แจงกรอบกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจวิธีการและกฎเกณฑ์การทำงาน

4. สร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม

5. เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มย่อย และคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มและสมาชิก

6. ยกย่องเมื่อนักเรียนร่วมกันทำงานกลุ่ม ให้รางวัล คำชมเชย ในลักษณะกลุ่ม

7. กำหนดว่าผู้เรียนควรทำงานร่วมกันแบบกลุ่มนานเพียงใด

บทบาทนักเรียน

1. ไว้วางใจซึ่งกันและกันและพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย

2. ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง สมาชิกคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการกลุ่ม ส่วนสมาชิกที่เหลือทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมทีม สมาชิกทุกคนต้องได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

3. ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคน

4. รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ผู้เรียนจะร่วมกันทำกิจกรรม กำหนดเป้าหมายของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดูแลกันในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และช่วยกันควบคุมเวลาในการทำงาน

นลินี บำเรอราช (2542, หน้า 37) กล่าวถึง การเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันว่าเป็นการสอนที่กำหนดให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยครูใช้วิธีการต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นเทคนิควิธีที่ครูใช้ในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการสอนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้หลายประการ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการทำงาน หรือทักษะกระบวนการ ฯลฯ รวมทั้งสามารถสร้าง

องค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียน มีการวัดผลเพื่อเสริมแรงให้นักเรียนตั้งใจทำงาน ลำดับขั้นการจัด การเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

- ครูสอนทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน
- จัดกลุ่มนักเรียน
- บอกจุดประสงค์ของบทเรียน
- บอกจุดประสงค์ของการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาหาความรู้

- นักเรียนวางแผนการทำงานกลุ่ม
- นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งข้อมูล

ขั้นที่ 3 นักเรียนทำงานกลุ่ม

- นักเรียนทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบผลงานและทดสอบ

- ครูตรวจสอบผลงาน (กลุ่ม และ/หรือรายบุคคล)

ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน
- ครูและนักเรียนประเมินผลการทำงานกลุ่ม

อนึ่ง ศิลปนิลมาลย์ (2540, หน้า 60) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบให้ความร่วมมือ (Co-Operative Instruction) หมายถึง การสอนที่ครูกำหนดให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน เป็นผู้เรียนที่เรียนเก่ง 1 คน ผู้เรียนปานกลาง 2 คน และเป็นผู้เรียนที่เรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนรู้จะพิจารณาเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะพิจารณา คะแนนสอบเป็นรายบุคคล ตอนที่สองจะพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม การสอบแต่ละครั้งผู้เรียน ต่างคนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องเรียนร่วมกัน มีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. ครูสอนบทเรียนตามปกติ วิชาที่สอนควรแบ่งเป็นตอน แจกให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพราะเมื่อจบแต่ละตอนต้องมีการสอบ
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มย่อย จะร่วมกันศึกษาในเรื่องที่ครูสอน โดยนักเรียนจะมีใบความรู้ หรือเอกสารอื่น ๆ หรือเครื่องมือที่จะศึกษาให้เกิดการรอบรู้ในสิ่งที่เรียน
3. นักเรียนที่เก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่อ่อน หรือผู้ที่ไม่เข้าใจ ด้วยวิธีการของนักเรียนเอง โดยอธิบายหรือฝึกฝนให้ผู้ที่ไม่เข้าใจ และผู้ที่ยากตักจะมี ความเข้าใจและมีทักษะด้วย
4. เมื่อจบบทเรียนครูจะทำการทดสอบ ซึ่งนักเรียนต้องทำด้วยตนเองช่วยเหลือกันไม่ได้

5. ครูตรวจผลการสอบของนักเรียนแล้วคำนวณคะแนนเฉลี่ยให้กลุ่มทราบถือเป็นคะแนนของทุกคนในกลุ่ม

6. ครูทำระเบียบบันทึกความก้าวหน้าไว้ทั้งของแต่ละคนและของกลุ่มพร้อมทั้งให้แรงเสริม

บาร์ดี (Barody, 1993, pp. 2, 105-106) ได้เสนอแนะวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดังนี้

1. เริ่มทีละน้อย ในการเริ่มต้นใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นครั้งแรก แล้วจึงใช้ดีขึ้น
2. ใช้กลุ่มละ 4 คน
3. เตรียมประสบการณ์การแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างหลากหลาย เตรียมโอกาสให้นักเรียนได้แก้ปัญหาทั้งรายบุคคล ทั้งชั้น และกิจกรรมกลุ่ม
4. เน้นปัญหากลุ่ม โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้อภิปรายและสรุปปัญหาโดยกลุ่ม
5. ต้องมั่นใจว่าสมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบ
6. ส่งเสริมความพยายามร่วมกัน
7. ส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคม โดยช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกัน
8. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เขียนข้อสรุป เพราะจะทำให้ครูสามารถติดตาม และควบคุมการร่วมมือกันในกลุ่ม

จากหลักการดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติงานเอง แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มโดยละความสามารถให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือกันภายในกลุ่มต่อตนเอง และกลุ่มเพื่อน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และผู้จัดได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นตอนที่ครูชี้แจงทำความเข้าใจ แจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระเนื้อหาที่จะศึกษา หรือจัดกิจกรรมเพื่อทบทวนความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เสนอความรู้สาระที่จะสอนโดยใช้สื่อเพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าความรู้ และเน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยปฏิบัติตามคู่มือนักเรียน เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อเสนอเนื้อหาใหม่ให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการ

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามกิจกรรมตามบัตรงานที่ได้รับมอบหมาย หรือนักเรียนทำงานกลุ่มตามหลักการการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นขั้นที่นักเรียนคิดคำตอบด้วยตนเอง ก่อนแล้วเสนอความคิดต่อกลุ่มแล้วสมาชิกร่วมกันพิจารณาเพื่อสรุปคำตอบ และรายงานผลงานของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 สรุปทบทวนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แจกคะแนนกลุ่มให้นักเรียนทราบ และชี้แนะในจุดเด่นและข้อบกพร่องของกลุ่มให้ผู้เรียนทราบ ให้รางวัลหรือชมเชยกลุ่มที่คะแนนสูง หรือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มดี

ขั้นที่ 5 ทดสอบหลังเรียน เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบ ด้วยตนเองโดยไม่ปรึกษาหรือช่วยเหลือกัน แล้วนำผลการทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบมา อภิปรายเพื่อช่วยเหลือสมาชิกคนที่ไม่เข้าใจ

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วรรณทิพา รอดแรงกล้า (2540 อ้างถึงใน สิริพร ทิพย์คง, 2545, หน้า 154-155)

ได้กล่าวถึงผลที่เกิดด้านพุทธิพิสัย (ความรู้) แก่ผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

1. มีความคงทนในการเรียนรู้
2. สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปทำให้เกิดการถ่ายโอนข้อเท็จจริง มโนคติ และหลักการ
3. มีความสามารถทางภาษา
4. สามารถแก้ปัญหาได้
5. มีทักษะความร่วมมือในการทำงาน
6. มีความคิดสร้างสรรค์
7. เกิดความตระหนักและรู้จักใช้ความสามารถของตน
8. มีความสามารถในการแสดงบทบาทที่ตนได้รับมอบหมาย

กรมวิชาการ (2543, หน้า 41) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มีต่อนักเรียนทั้งในด้านสังคมและวิชาการ ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกเพราะทุก ๆ คนร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม ทุก ๆ คนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน
2. ส่งเสริมให้สมาชิกทุนมีโอกาสดู ฟัง แสดงออก แสดงความคิดเห็นลงมือกระทำ อย่างเท่าเทียมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กอ่อนเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิก ด้วยกัน
4. ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การร่วมคิด การระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้ มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันคิดหาข้อมูลให้มาก คิดวิเคราะห์และเกิดการตัดสินใจ

5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน

6. ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ ตั้งแต่นี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือการจัดการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม โดยลดความสามารถของผู้เรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยครูสามารถใช้เทคนิคกระบวนการสอนแบบร่วมมือที่หลากหลายโดยจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ครูมีหน้าที่ในการให้คำชี้แจงแนะนำเป็นผู้คอยช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

ชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรม คือชุดของสื่อประสมที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือครูให้สามารถใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บราวน์ (Brown, 1980, p. 338) กล่าวถึงชุดกิจกรรมว่า หมายถึง ชุดการสอนภายในแต่ละชุดประกอบด้วยวัสดุหลายอย่าง บางชุดอาจประกอบด้วยเอกสารเพียงอย่างเดียว บางชุดอาจเป็นบทเรียนที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง

เบญจวรรณ พูนสิน (2540) กล่าวถึงชุดกิจกรรมว่า หมายถึง การนำเอาสื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้ร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพ โดยมีกรวางแผนการผลิตชุดกิจกรรมอย่างมีระบบ

ปาริชาติ โชคพิพัฒน์ (2540, หน้า 14) กล่าวถึงชุดกิจกรรมว่า หมายถึง นวัตกรรมหนึ่ง ที่สร้างขึ้น และใช้เป็นการสอน เพื่อสนองความต้องการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้โดยการกระทำที่นอกเหนือจากสถานการณ์ปกติ ชุดกิจกรรมเป็นการนำเอาชุดการเรียน และชุดการสอนมาบูรณาการให้เป็นระบบ โดยจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เข้ากับเนื้อหาในหลักสูตร มีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวคิดที่วางไว้ การกำหนดสื่อและอุปกรณ์สมบูรณ์ในตัวเอง ลักษณะชุดกิจกรรมจะเปิดเสร็จในตัวเอง ชุดกิจกรรมแต่ละชุดไม่ขึ้นต่อกัน เมื่อปฏิบัติกิจกรรมจากชุดกิจกรรมแล้ว นักเรียนประเมินผลตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ กรมวิชาการ (2530, หน้า 1-7) ได้กล่าวถึงชุดกิจกรรมไว้ว่า เป็นชุดการเรียนการสอนที่มีรูปแบบการฝึกทักษะ ที่สามารถสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยกำหนดเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

จากความหมายของชุดกิจกรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม คือ สื่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมในรูปแบบชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่

ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติอย่างมีระบบ ทำให้เกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ฉลอง ทับศรี (2540) ได้เสนอองค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบชุดการสอนของควอน (Duan) องค์ประกอบของชุดการสอนของควอน (Duan) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

- 1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะต้องเรียน
- 1.2 การบรรยายเนื้อหา
- 1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 1.4 การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.5 การวางกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดทัศนคติ
- 1.6 เครื่องมือวัดผล
- 1.7 คู่มือครู

2. รูปแบบชุดการสอนของกอร์ดอน (Gordon) กอร์ดอนได้ให้องค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 7 ประการด้วยกัน

- 2.1 หลักการและเหตุผล จะช่วยอธิบายความสำคัญของชุดการสอนและช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงอรรถกถาความคาดหวังของหลักสูตร
- 2.2 จุดมุ่งหมายในการเรียนจะเป็นส่วนช่วยในการวางโครงสร้างของชุดการสอน และจะช่วยเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.3 กำหนดความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะต้องมีการกำหนดความรู้พื้นฐานของผู้เรียนมาก่อน
- 2.4 การประเมินผลเบื้องต้น ทำเพื่อจะทราบความสามารถของผู้เรียนก่อนที่จะเรียน และเป็นเครื่องมือของการเรียนในภายหลัง
- 2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง งานที่จะให้ผู้เรียนทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
- 2.6 การประเมินผลหลังเรียน เพื่อทราบผลการเรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไข
- 2.7 การเรียนซ่อมเสริม ส่วนนี้อาจจะกำหนดไว้ในบทเรียนหรือไม่ก็ได้

3. รูปแบบชุดการสอนของจอห์นสัน (Johnson) จอห์นสันได้วางองค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 3 ประการ คือ

- 3.1 กำหนดจุดหมายปลายทางของผู้เรียน (Ends)
- 3.2 กำหนดวิถีทางของผู้เรียน (Means)
- 3.3 การทบทวน ปรับปรุง (Revision)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของชุดกิจกรรม หรือชุดการสอน เนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือวัดผล ประเมินผลทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน การพัฒนาปรับปรุงหรือการซ่อมเสริม และคู่มือครู

ผู้วิจัยได้นำแนวการจัดชุดกิจกรรมของควน (Duan) มาประยุกต์ใช้ โดยจัดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คู่มือชุดกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ บัตรความรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบกิจกรรม เกณฑ์การประเมิน

ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนคือ พฤติกรรมที่สนองต่อเหตุการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการส่วนตนในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีนั้น ผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนล่วงหน้าเป็นอย่างดี โดยการจัดทำแผนการสอนไว้ให้พร้อม ในการเตรียมการสอนนี้เอง สิ่งที่จะต้องเตรียมการให้มากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองความสามารถการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
ทั่วถึง

2. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนานน่าสนใจ

3. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

4. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และ

สติปัญญาของผู้เรียน (มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2526, หน้า 255-258)

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผลการใช้กิจกรรมให้สนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นด้วย

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 126) ให้ความหมายกิจกรรมไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนกระทำในเวลาเรียนตามตารางสอน อาจเป็นในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียนก็ได้ กิจกรรมที่ครูแนะนำให้นักเรียนกระทำมีหลายประเภท จัดแบ่งได้ ดังนี้

1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูดและการเขียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางสมอง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิด ได้แก่ การให้รายงาน การให้อภิปราย การให้เปรียบเทียบ การให้อธิบาย การให้วิจารณ์ การให้เสนอแนะ การให้ประมาณค่า ฯลฯ

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการค้นคว้าหาความรู้และความเข้าใจ เช่น การอ่านหนังสือ หรือบทความ การให้สัมภาษณ์ การให้สังเกต การให้ทดลอง การให้ปฏิบัติ การให้ฟัง การให้เก็บสะสม ฯลฯ

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกทักษะ หรือความชำนาญ เช่น การให้ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ในวิชาภาษาไทย การให้คิดโจทย์แบบฝึกหัด การร้องเพลง การเล่นดนตรี การเล่นกีฬา กรีฑา การให้ฝึกปฏิบัติในวิชาต่าง ๆ ที่มีการปฏิบัติกิจกรรม ทำบ่อยครั้งและสม่ำเสมอจึงจะเกิดผลดี (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522, หน้า 119)

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างประดิษฐ์ หรือคิดค้น กิจกรรมเหล่านี้เมื่อนักเรียนได้ทำแล้วจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เกิดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความชำนาญ ความคิดริเริ่มและความซาบซึ้งในความงาม การสร้างหรือประดิษฐ์ หมายถึง กิจกรรมที่ทำแล้วได้ผลงานออกมา การทำโครงการ การให้ประดิษฐ์ผลงานต่าง ๆ การประพันธ์ การเขียนบทความ การแต่งเพลง ฯลฯ

5. การแสดงละครและการแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมเหล่านี้มักใช้ในวิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาไทย กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้บททวนความจำ ความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่แสดง ช่วยฝึกทักษะทางภาษา อารมณ์ ช่วยฝึกการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ช่วยลดความเครียดทางสมอง ฯลฯ

หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมหรือชุดการสอน แนวคิดพื้นฐานที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างชุดกิจกรรม เกิดจากหลักการ และทฤษฎีตามแนวทางของ ทิศนา ขัมมณี (2534, หน้า 3-7) ดังนี้

1. หลักการทางด้านทฤษฎี การพัฒนาให้นักเรียนสามารถทำอะไรได้อย่างมีความเข้าใจ แท้จริง และเกิดเป็นทักษะที่ชำนาญขึ้น โดยหลักการสอนความรู้ทัศนคติ และทักษะนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยหลักดังนี้

- 1.1 เห็นความสำคัญและคุณค่าของสิ่งที่จะทำ
- 1.2 มีความรู้ความเข้าใจว่าจะทำอะไร
- 1.3 ได้ฝึกทักษะนั้นอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ

หากผู้เรียนเห็นคุณค่าเต็มใจทำ ลงมือปฏิบัติก็จะเกิดประโยชน์ ดังนั้นการที่จะให้ผู้เรียนเกิดทักษะจำเป็นต้องช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี สามารถปฏิบัติตามที่รู้และเข้าใจได้อย่างต่อเนื่อง

2. หลักการทางด้านปฏิบัติ

2.1 การฝึกสามารถบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนปกติ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสดูและฝึกได้มาก

2.2 การฝึกมีเนื้อหาสาระและวิธีการที่สามารถสนองความแตกต่างของนักเรียนได้

2.3 การฝึกมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีระบบ ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

2.4 การฝึกมีลักษณะที่เอื้ออำนวยในการนำไปใช้

2.5 การฝึกมีลักษณะเบ็ดเสร็จในตัวเอง คือนำไปใช้สอนและฝึกโดยไม่จำเป็นต้องเรียนการสอนกับวิชาอื่น ๆ

2.6 การฝึกมีลักษณะยืดหยุ่นต่อการนำไปใช้คือ ใช้ได้หลาย ๆ ลักษณะตามสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวย

3. ลักษณะของรูปแบบ ชุดกิจกรรมมีส่วนประกอบที่สำคัญในการที่จะนำไปใช้สอนและฝึกอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบที่สำคัญคือ

3.1 วิธีการ และกิจกรรมในการสอน และฝึก มีความสอดคล้องกับหลักการที่กำหนดให้ คือ

3.1.1 มีการสอนเนื้อหาสาระที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ โดยสอนเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคุณค่าของเรื่องนั้น รวมทั้งการให้ความเข้าใจในเรื่องอย่างกระจ่างชัด

3.1.2 มีการฝึกในเรื่องที่ได้เรียนรู้และเข้าใจแล้ว โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 จัดให้มีการฝึกในเรื่องที่ได้เรียนรู้และเข้าใจแล้ว โดยบูรณาการให้เข้ากับการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรตามปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

3.1.4 ให้มีการยืดหยุ่นในการสอนและฝึกเพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยครูสามารถเลือกสอนและฝึกในทักษะที่นักเรียนขาดได้ ยกเว้นในสิ่งที่นักเรียนมีความชำนาญแล้ว

3.1.5 มีการจัดสอนและฝึกอย่างมีระบบ โดยเริ่มเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการให้คำชี้แจง วางจุดมุ่งหมายและกำหนดแนวคิดให้อย่างชัดเจน มีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวคิดที่วางไว้ รวมทั้งให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับการสอนและการประเมินผลไว้ด้วย

3.1.6 ให้มีการจัดเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ในตัวเองในแต่ละชั้นปี โดยให้มีความต่อเนื่องกัน แต่ไม่จำเป็นต้องขึ้นต่อกันและกัน ในลักษณะที่ขาดจากกันไม่ได้

กิจกรรมการสอน การจัดกิจกรรมการสอน และการฝึก มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเนื้อหาสาระและวิธีการ กิจกรรมการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าและเกิดการยอมรับในสิ่งที่เรียน ส่วนประกอบของกิจกรรมการสอนมีรายละเอียด คือ

- ชื่อกิจกรรม
- รหัสของกิจกรรม
- คำชี้แจง
- จุดมุ่งหมาย
- แนวคิด
- สื่อ
- เวลาที่ใช้
- ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม
- การประเมินผล
- ภาคผนวก

วิธีสอน วิธีการสอนที่ใช้ในกิจกรรมมีลักษณะดังนี้

- ใช้วิธีการสอนแบบอุปมาน Inductive Method
- ให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมากที่สุด
- ใช้วิธีสอนผสมผสานหลายวิธี เพื่อช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์
- เน้นการวิเคราะห์ และการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดและเกิดการเรียนรู้

กระบวนการ

- ขั้นนำ
- ขั้นกิจกรรม
- ขั้นอภิปราย
- ขั้นสรุป
- ขั้นประเมินผล

กิจกรรมฝึก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักเรียนทำได้ตามความรู้ความเข้าใจที่ได้เรียนไป

แล้วในกิจกรรมการสอน ส่วนประกอบของกิจกรรมฝึก

- ชื่อกิจกรรม
- รหัสของกิจกรรม
- คำชี้แจง
- กิจกรรมเสนอแนะ

วิธีการฝึก ยึดหลักดังนี้

- ฝึกโดยบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาวิชาที่สอนอยู่

- ฝึกโดยอิงเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนไปแล้ว กล่าวคือ นักเรียนได้เรียนเนื้อหาบทโน้ตสั้นอะไรก็ต้องฝึกให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้

- ฝึกให้มากและสม่ำเสมอจนเกิดความชำนาญ

- ฝึกทักษะที่ยากให้มากเป็นพิเศษ

- ฝึกในลักษณะทบทวน กล่าวคือ ในการฝึกทักษะใหม่จะต้องให้นักเรียนได้ฝึกทักษะเก่าไปด้วย และการนำความรู้เก่ามาควบคู่กับความรู้ใหม่ ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและสถานการณ์

กระบวนการฝึก ให้มีการทบทวนความเข้าใจในเรื่องที่จะฝึก ลงมือฝึกฝนปฏิบัติ และประเมินผล

3.2 การประเมินผลในการสอนและการฝึก ควรมีการประเมินผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 เพื่อให้ทราบว่า การสอนช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในสาระที่สอนไปเพียงใด จึงควรมีการทดสอบนักเรียนหลังจากที่เรียนจบไปในแต่ละเรื่องหรือกิจกรรม นอกจากนี้ก็ควรมีการทดสอบความรู้รวบยอดของนักเรียนหลังจากที่เรียนไปทั้งหมด มีการจัดทำแบบทดสอบไว้เพื่อสะดวกใช้ได้ทันที รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีประเมินด้วย

3.2.2 ด้านทักษะ จำเป็นต้องมีการประเมินผลทางด้านทักษะของนักเรียนด้วย ควรมีแบบประเมินผลทักษะพร้อมทั้งคำชี้แจงการประเมินอย่างชัดเจน

3.2.3 ด้านการใช้รูปแบบหรือชุดกิจกรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมสมบูรณ์ขึ้น จึงควรมีการจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับการประเมิน

สรุปได้ว่า หลักการ และทฤษฎีของการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม คือ การจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม คู่มือการจัดกิจกรรม สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการฝึก กิจกรรมการประเมิน เครื่องมือประเมิน และภาคผนวก

โครงสร้างของชุดกิจกรรม

ทิตานา แคมมณี (2534, หน้า 10-12) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วยหมายเลขกิจกรรม ชื่อของกิจกรรมและเนื้อหาของกิจกรรมนั้น

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

3. จุดมุ่งหมายเป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น

4. ความคิดรวบยอด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาหรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรได้รับการเน้นและย้ำเป็นพิเศษ

5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูทราบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง

6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุเวลาโดยประมาณ ว่ากิจกรรมนี้ควรใช้เวลาเพียงใด

7. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอนซึ่งสอดคล้องกับหลักวิชาแล้วยังเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูในการดำเนินการ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

7.1 ขั้นนำ คือการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน

7.2 ขั้นกิจกรรม เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามเป้าหมาย

7.3 ขั้นอภิปราย เป็นส่วนที่ผู้เรียนได้มีโอกาส นำประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางออกไปอีก

7.4 ขั้นสรุป เป็นส่วนที่ผู้เรียนและครูร่วมกันประมวลข้อความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปราย นำมาสรุปหาสาระสำคัญที่สามารถนำไปใช้ได้ต่อไป

7.5 ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นส่วนที่ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในกิจกรรมไปฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม

7.6 ขั้นประเมินผล เป็นส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจ ของผู้เรียนหลังจากฝึกปฏิบัติกิจกรรมครบทุกขั้นตอนแล้ว

8. ภาคผนวก ในส่วนนี้จะเป็นตัวอย่างวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับครูรวมทั้งเฉลยแบบทดสอบ

คุณค่าของชุดกิจกรรม

ปาริชาติ โชคพิพัฒน์ (2540, หน้า 14) ได้กล่าวถึงคุณค่าของชุดกิจกรรมดังนี้

1. ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถตามความต้องการของตน ช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตามอัตราการเรียนรู้ของผู้นั้น

2. ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยาย

4. ทำให้การเรียนรู้เป็นอิสระจากอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้สอน
5. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้กับผู้เรียน
6. ได้รับความสนใจของผู้เรียนไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรม สามารถกล่าวได้ว่า เป็นการใช้นวัตกรรมที่ผสมผสานกันด้วยสื่อต่าง ๆ และเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับที่ผู้วิจัยพึงพอใจ ทำได้โดยการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง คือการประเมินผลต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยการประเมินพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรมเรียกว่ากระบวนการ สืบเนื่องจากการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ
2. ประเมินขั้นสุดท้าย คือการประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน พิจารณาจากผลการสอบหลังเรียน โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_2 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2525, หน้า 490)

ตามหลักการวัดผล และประเมินผล ผู้สอนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้จากการพิจารณาว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านตามเกณฑ์ที่ผู้สอนพอใจหรือไม่ หรือประเมินจากจำนวนนักเรียนที่ทำแบบทดสอบผ่านตามเกณฑ์ที่ผู้สอนพอใจ หรือไม่

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมจะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นจำนวนของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่สามารถทำแบบฝึกหัดท้ายบทของแต่ละชุดกิจกรรมได้ถูกต้องผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ต่อจำนวนนักเรียนที่สามารถทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้ชุดกิจกรรมผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 นั่นคือ E_1/E_2 ซึ่งหมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

การที่จะกำหนด E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจโดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำมักตั้งไว้ 80/80 85/85 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 70/70 หรือ 75/75 เป็นต้น

วิธีการคำนวณหาประสิทธิภาพ คำนวณโดยใช้สูตร E_1/E_2

$$80 \text{ ตัวแรก คำนวณได้จากสูตร } E_1 = \frac{\sum f_1 \times 100}{N}$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของการคำนวณจากการทำแบบทดสอบแต่ละชุดกิจกรรม

$\sum f_1$ แทน จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดในการทำแบบทดสอบแต่ละชุด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

$$80 \text{ ตัวหลัง คำนวณได้จากสูตร } E_2 = \frac{\sum f_2 \times 100}{N}$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์คำนวณจากตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

$\sum f_2$ แทน จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดในการตอบแบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ขั้นการทดสอบประสิทธิภาพ ชุดกิจกรรมที่สร้างเสร็จครั้งแรก จำเป็นต้องนำไปทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบบเดี่ยว เป็นการทดลองโดยใช้เด็กเรียนอ่อน ปานกลาง และเด็กเรียนเก่ง อย่างละ 1 คน คำนวณประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวจะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก

ขั้นที่ 2 แบบกลุ่ม เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน (ละผู้เรียนที่เก่งกับอ่อน) คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นเกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณ ร้อยละ 10

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติจริง เป็นการทดสอบกับผู้เรียนทั้งชั้น หรือ 30-100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิด ร้อยละ 2.5 ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมาก ผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพใหม่ โดยให้ยึดสภาพความเป็นจริงเป็นเกณฑ์ การยอมรับประสิทธิภาพมี 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์
2. เท่าเกณฑ์
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับได้ว่ามีประสิทธิภาพ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2525,

หน้า 490-493)

การประเมินการเขียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียน

ความหมายของการเขียนมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

แวลเลตต์ (Valette, 1977 อ้างถึงใน อัจฉรา วงศ์โสธร, 2539) กล่าวว่า การเขียนคือ ความสามารถในการใช้คำศัพท์ การสะกดและไวยากรณ์ โดยเขียนอย่างชำนาญในด้านลีลาของการใช้ภาษา

ลาโด (Lado, 1964 อ้างถึงใน อัจฉรา วงศ์โสธร, 2539) กล่าวว่า การเขียนคือ ความสามารถในการใช้ตัวอักษรอย่างมีความหมาย เรียบเรียงข้อความโดยใช้โครงสร้างภาษา ใช้รูปแบบของการเขียนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนใช้ถ้อยคำและสำนวนอย่างถูกต้อง

แฮร์ริส (Harris, 1969 อ้างถึงใน อัจฉรา วงศ์โสธร, 2539) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเขียนมีดังนี้

1. เนื้อหา (Content) ได้แก่ เนื้อหาสาระที่จะใช้เขียน
2. การวางรูปแบบ (Form) ได้แก่ การจัดลำดับเนื้อหา
3. ไวยากรณ์ (Grammar) ได้แก่ การใช้โครงสร้างไวยากรณ์ที่ถูกต้อง และสื่อความหมายได้
4. ลีลาการเขียน (Style) ได้แก่ การเลือกโครงสร้าง การเลือกคำ และสำนวนต่าง ๆ มาใช้ในการเขียน เพื่อให้เกิดอรรถรส
5. กลไกในการเขียน (Mechanics) ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการเขียน เช่น การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การใช้ตัวอักษรตัวใหญ่ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษานั้น ๆ เป็นต้น

อัจฉรา วงศ์โสธร (2539) กล่าวว่า ทักษะการเขียนเป็นระบบของการสื่อความหมายทางสายตา (Visual Communication) ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดภาษาพูดออกมาเป็นตัวอักษรบนหน้ากระดาษ การเขียนประกอบด้วยทักษะกลไก คือ การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ทักษะในการใช้วงศัพท์ ทักษะการใช้ไวยากรณ์ รวมทั้งการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งได้แก่ การเรียบเรียงความคิด ตลอดจนความชัดเจนของการสื่อความหมาย

การวัดผล และการประเมินผลการเขียน มีมากมายหลายวิธี ดังนี้

กรมวิชาการ (2546, หน้า 280) กล่าวว่า การวัดผล และการประเมินผลการเขียนในการจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ การตรวจผลงาน พร้อมการวิจารณ์เสนอแนะ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปรับปรุง แก้ไขจุดบกพร่องของตนเอง

กาญจนา ปราบพาล (2532 อ้างถึงใน ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์, 2536) กล่าวถึงลักษณะของแบบวัดความสามารถในการเขียนเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ภาษาที่จะนำมาทดสอบ ควรเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจริง เป็นภาษาที่เป็นธรรมชาติ สมเหตุสมผล อยู่ในบริบท และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร
 2. วัตถุประสงค์ในการวัดควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาที่จะถามอาจนำมาจากภาษาในชีวิตประจำวัน การศึกษา หรือการประกอบอาชีพ ขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละระดับ
 3. การออกข้อสอบ ควรคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน การตัดสินความสามารถของผู้เข้าสอบควรพิจารณาจากเกณฑ์การบรรลุจุดประสงค์
 4. การสื่อสารมีหลายรูปแบบ มีทั้งแบบที่มีการโต้ตอบและไม่มีการโต้ตอบ ข้อสอบจึงควรสอดคล้องกับรูปแบบของการสื่อสารด้วย บางครั้งอาจใช้การสอบ บางครั้งอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และบางครั้งอาจให้ผู้เรียนประเมินความสามารถของตนเอง
 5. การสื่อสารไม่สามารถแยกเป็นทักษะการรับสารหรือการส่งสารเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง การทดสอบจึงควรใช้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง
 6. องค์ประกอบของการใช้ภาษา ประกอบด้วยความรู้เรื่องเสียง ศัพท์ โครงสร้างการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ และกลวิธีในการสื่อสาร การวัดความสามารถในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ควรแยกวัดแต่ละองค์ประกอบ เพราะในการใช้ภาษาจริง ๆ ต้องใช้ทุกองค์ประกอบไปพร้อม ๆ กัน ผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาว่า แต่ละจุดประสงค์ของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น องค์ประกอบใดมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร ก็ให้นำหน้าองค์ประกอบนั้น ๆ มากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ
 7. ความสามารถในการสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง การทดสอบเป็นเพียงการวัดความสามารถในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงควรประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ยังเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย
- จากหลักการการวัดผลประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการเขียน นอกจากการวัดผล และประเมินผลด้านความรู้ด้วยแบบทดสอบแล้ว ยังต้องวัดผลและประเมินผล การปฏิบัติตามสภาพจริงของผู้เรียนด้วย นั่นก็คือ การวัดความสามารถในการเขียน และประเมินตามสภาพจริง ใช้การให้คะแนนที่เรียกว่า Rubrics มาเป็นเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผลร่วมด้วย

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน Rubrics

กรมวิชาการ (2546) กล่าวถึงการตัดสินผลงานของนักเรียนในการประเมินตามสภาพจริง ใช้การให้คะแนนที่เรียกว่า Rubrics ซึ่งหมายถึง กฎ หรือ กติกา ที่จะทำให้ได้คะแนนมาจะมี

แนวทางการให้คะแนน (Scoring Guide) ที่แยกแยะระดับต่าง ๆ ของความสำเร็จในการเรียนหรือการปฏิบัติของนักเรียนได้อย่างชัดเจน จะดีมากไปจนถึงต้องปรับปรุงแก้ไข

Rubrics จะระบุคุณภาพของงานที่ครูต้องการให้นักเรียนกระทำ นักเรียนจะรู้ชัดเจนว่าครูต้องการอะไร และเขาจะต้องทำอะไร อย่างไร เพื่อจะได้คะแนนนั้นมา

การกำหนดเกณฑ์การประเมิน หรือเกณฑ์การให้คะแนนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนควรจะร่วมกันกำหนด และควรจัดทำให้เสร็จก่อนผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานชิ้นนั้น เกณฑ์การประเมินใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินและเป็นเครื่องมือในการสอนด้วย เพราะเป็นเหมือนเป้าหมายในการที่ผู้เรียนต้องการรับทราบ (Ryann, 1994, p. 28 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์ซาโน และคณะ (Marzano et al., 1993, p. 29 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546) ที่สรุปได้ว่า การประเมินการปฏิบัตินั้นต้องกำหนดเกณฑ์ให้ชัดเจน เกณฑ์ในการให้คะแนนต้องมีระดับสเกลที่แน่นอน และมีการระบุคุณลักษณะที่สำคัญให้ครู ผู้ปกครอง และบุคคลอื่น ๆ ที่สนใจทราบว่าผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง และรู้อะไรบ้าง และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย

การกำหนดเกณฑ์การประเมินช่วยให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณางานชิ้นนั้น ๆ ว่าจะพิจารณาในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง และในแต่ละเรื่อง แต่ละประเด็นนั้น มีรูปร่างหน้าตาอย่างไร จึงจะได้รับคะแนนต่ำสุดจนถึงสูงสุด เช่น รายงานฉบับนี้จะพิจารณารูปเล่ม เนื้อหา การใช้ภาษา การทำงานกลุ่ม ฯลฯ โดยเน้นเนื้อหา การใช้ภาษา และการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

การกำหนดประเด็นการประเมิน และรายละเอียดการให้ระดับคะแนนเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับคุณภาพของการประเมิน ในเรื่องความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น หากทำให้ชัดเจนเหมาะสม ไม่ว่าผู้ใดประเมินก็จะมีคุณภาพใกล้เคียง หรือเหมือนกัน

วิธีกำหนดเกณฑ์การประเมินมี 2 แบบ คือ

1. การกำหนดเกณฑ์โดยภาพรวม Holistic Score เป็นการให้ระดับคะแนนเดียวสำหรับงานนั้น เช่น การประเมินการเขียน จะได้คะแนนออกมาเป็นระดับคะแนนเดียว แต่จะบรรยายคุณภาพการเขียนทั้งฉบับเป็นระดับคุณภาพ เช่น เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ได้แก่ ดี ผ่าน ปรับปรุง โดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย สูงกว่าค่าเฉลี่ย และต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แล้วเขียนคำอธิบายลักษณะของงานในระดับค่าเฉลี่ยว่าเป็นอย่างไร เป็นต้น

2. การกำหนดเกณฑ์โดยการแยกเป็นด้าน ๆ Analytic Score เป็นการแบ่งคะแนนเป็นส่วน ๆ จากความสามารถที่จะต้องปฏิบัติงาน หรือนำผลผลิตนั้นมาแจกแจงรายละเอียดออกเป็นด้าน ๆ และแต่ละด้านมีคุณภาพอย่างไร เช่น การประเมินการเขียน จะดูด้านสำนวนภาษา ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนถูกหลักไวยากรณ์ ในแต่ละด้านกำหนดเป็น ระดับดี ผ่าน ปรับปรุง เป็นต้น

การเขียนรายละเอียดการให้คะแนน Scoring Rubrics การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนหรือให้ระดับคะแนนที่มีความชัดเจน ผู้ประเมินอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน ยิ่งผู้ตรวจมากคนเท่าไรอ่านแล้วเข้าใจตรงกันมาก แสดงถึงความเชื่อมั่นของเครื่องมือหรือความเชื่อมั่นในการให้คะแนนสูง การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนหรือระดับคะแนนจึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งควรกำหนดเป็นระดับ Analytic Scoring โดยกำหนดคุณลักษณะย่อย หรือตัวแปรย่อยของแต่ละประเด็นการประเมิน การกำหนดคะแนนหรือระดับคะแนนอาจกำหนดให้แต่ละประเด็นมีน้ำหนักเท่ากันในแต่ละประเด็น หรือน้ำหนักแตกต่างกันในแต่ละประเด็น ดังตัวอย่างการประเมินงานเขียนของวัชร จ้าวจิตร (2542, หน้า 44)

การเขียนเรื่องจากหัวข้อที่กำหนดให้ พิจารณาและให้คะแนน 10 คะแนน ดังนี้

เนื้อเรื่อง	3 คะแนน
ลำดับความคิดเห็น	2 คะแนน
การใช้ภาษา	2 คะแนน
ความน่าสนใจของเรื่อง	2 คะแนน
นิสัยในการเขียน	1 คะแนน

คะแนนรวม 1-10 คะแนน

ถ้าจะจัดคะแนนผลรวมที่ได้ออกเป็นระดับการประเมิน จัดเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 1-4 ปรับปรุง คะแนน 5-6 พอใช้ คะแนน 7-8 ดี และคะแนน 9-10 ดีมาก

เมื่อเทียบผลการตรวจให้คะแนนในทุกประเด็นแล้วนำมาสรุป จะได้ผลการประเมินตามระดับที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดน้ำหนักแบบใดถ้ารายละเอียดการให้คะแนนชัดเจนก็น่าเชื่อถือได้ ความเที่ยงตรงจะเชื่อถือได้มากขึ้น

เทคนิคการเขียนรายละเอียดการให้คะแนน ควรเขียนแยกเป็นระดับ เนื่องจากการให้น้ำหนักคะแนนแต่ละประเด็นไม่เท่ากันจะทำให้เกิดความยุติธรรม เพราะในการสร้างชิ้นงานความสามารถของผู้เรียนที่ใช้แต่ละประเด็นการประเมินไม่เท่ากัน โดยมีวิธีการดังนี้

กำหนดรายละเอียดขั้นต่ำไว้ที่ระดับ 1 แล้วเพิ่มลักษณะสำคัญ ๆ สูงขึ้นมาทีละระดับ ตัวอย่าง เช่น การประเมินงานเขียนมีประเด็นการประเมิน คือ การประเมินเนื้อหา และการประเมินการใช้ภาษา ก็ให้กำหนดกำหนดลักษณะย่อยหรือตัวแปรย่อยให้ได้ 4 ลักษณะ เช่น

1. การประเมินเนื้อหา กำหนดลักษณะที่จะประเมิน ดังนี้ 1) สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
- 2) ลำดับเนื้อเรื่องชัดเจน 3) เรื่องน่าสนใจ 4) มีจินตนาการ

การเขียนรายละเอียดแต่ละระดับ โดยการนำลักษณะย่อยหรือตัวแปรย่อยมาจัดลำดับความสำคัญดังได้เขียนตัวเลขกำกับไว้ แล้วนำตัวแปรต่าง ๆ มาเขียนบรรยายให้ชัดเจนจากความสำคัญที่ต่ำสุด และเพิ่มตัวแปรถัดไปแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 1 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

ระดับ 2 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และลำดับเรื่องได้ชัดเจน ไม่วกวน

ระดับ 3 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ลำดับเรื่องได้ชัดเจน ไม่วกวน สอดแทรกสาระที่ทำให้เรื่องน่าสนใจ

ระดับ 4 เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ลำดับเรื่องได้ชัดเจน ไม่วกวน สอดแทรกสาระที่ทำให้เรื่องน่าสนใจ และอ่านแล้วเกิดจินตนาการ

2. การประเมินการใช้ภาษา กำหนดลักษณะที่จะประเมินดังนี้ 1) ผลิตผลมากแต่พอสื่อความหมายได้ 2) ถูกต้องส่วนมาก และสื่อความหมายได้ 3) ผลิตผลน้อย เชื่อมโยงภาษาได้ดี 4) ถูกต้องเกือบทั้งหมด สละสลวย งดงาม

การให้ระดับคะแนน กำหนดลักษณะย่อยต่ำสุดไว้ที่ระดับ 1 แล้วเพิ่มความถูกต้องสูงขึ้นทีละน้อย เช่น

ระดับ 1 การใช้ภาษา ภาษาผลิตผลมากแต่ยังสื่อภาษาได้

ระดับ 2 การใช้ภาษา ภาษาถูกต้องส่วนมากและสื่อความหมายได้

ระดับ 3 การใช้ภาษา ภาษาผลิตผลน้อยเชื่อมโยงภาษาได้ดี

ระดับ 4 การใช้ภาษา ภาษาถูกต้องเกือบทั้งหมด เป็นภาษาที่สละสลวย งดงาม หรืออาจเขียนเชิงปริมาณ เช่น

ระดับ 1 การใช้ภาษา ภาษาผลิตไม่เกิน 50 % (หรือ 50 จุด) แต่ยังสื่อภาษาได้

ระดับ 2 การใช้ภาษา ภาษาถูกต้อง 50 %-70 % และสื่อความหมายได้

ระดับ 3 การใช้ภาษา ภาษาถูกต้อง 71 %- 90 % เชื่อมโยงภาษาได้ดี

ระดับ 4 การใช้ภาษา ภาษาถูกต้อง 91 %-100 % เป็นภาษาที่สละสลวย งดงาม

การเขียนรายละเอียดการให้ระดับคะแนน หรือคะแนนในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละแบบ สำหรับเชิงคุณภาพมีจุดเด่น คือ บางตัวแปรหรือบางลักษณะไม่สามารถบรรยายได้เป็นปริมาณ เช่น ตัวแปรที่เป็นคุณศัพท์ เช่น สวยงาม ดี สนุกสนาน เป็นต้น จุดด้อย คือ ในการแปลผลเชิงคุณภาพ เช่น คำว่า มาก น้อย เล็กน้อย นิดหน่อย ไม่มาก เหล่านี้ ผู้ประเมินจะแสดงคุณภาพออกมาไม่เท่ากัน สำหรับจุดเด่นเชิงปริมาณ เราสามารถนับเป็นแหล่งสัดส่วน เศษส่วน ร้อยละได้ แต่ก็ถูกโต้แย้งว่ามีจุดด้อย คือ แต่ละแห่งมีน้ำหนักที่ผิดแตกต่างกัน เช่น ถ้าผิดเรื่องการสะกดคำ ผิดโดยทำให้ความหมายเปลี่ยน กับผิดแล้วยังพองความหมายเดิมได้

ย่อมมีข้อแตกต่างในเรื่องน้ำหนัก หรือความสำคัญ เป็นต้น ในการเขียนรายละเอียดจึงต้องพิจารณาตามความเหมาะสม พยายามให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การประเมินต้องคำนึงถึงประเด็นการประเมิน และรายละเอียดการให้คะแนน เพราะส่งผลต่อคุณภาพของการประเมิน คือ ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ซึ่งคุณภาพทั้งสองนี้จะมีผลต่อศักยภาพของผู้เรียน และยังแสดงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย

แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียน

ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนแบ่งเป็น 2 ชนิด (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540, หน้า 171-172) ดังนี้

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่า นักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บอกพร้อมที่ตรงไหน จะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดความรู้พร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครูผู้สอน
2. แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นมาจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบขึ้น สามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานมีคู่มือดำเนินการสอบ บอกวิธีการสอบ และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วยจะเห็นได้ว่า แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ หลักสำคัญของการเขียนข้อสอบก็คือ ต้องเขียนข้อสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ซึ่งจะทำให้นักเรียนรอบรู้ในสิ่งที่ครูสอนมากน้อยเพียงใดจึงจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นต่อไป

หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ควรพิจารณาประกอบในการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้ (วรัญญา วิชาลาภรณ์, 2530, หน้า 12)

1. วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายทุกอย่างของการสอน และต้องมั่นใจว่าได้วัดสิ่งที่ต้องการจะวัดได้จริงในปัจจุบัน
2. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความเจริญงอกงามของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นครูควรทราบมาก่อนเรียน นักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อเรียนเสร็จแล้วมีความรู้ความสามารถแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ วิธีที่อาจช่วยได้ คือ การทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผลเป็นการวัดทางอ้อม เป็นการยากที่จะใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบวัดพฤติกรรมที่จะสอบวัดจะต้องทำอย่างรอบคอบและถูกต้อง

4. การวัดผลการศึกษาเป็นการวัดที่ไม่สมบูรณ์ เป็นการยากที่จะวัดทุกสิ่งทุกอย่างที่สอนได้ภายในเวลาที่จำกัด สิ่งที่สอบได้วัดได้เป็นเพียงตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมั่นใจว่าสิ่งที่สอบวัดนั้นเป็นตัวแทนที่แท้จริงได้

5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้นมิใช่วัดเพียงเพื่อที่จะให้เกรดเท่านั้น การวัดผลยังเป็นเครื่องช่วยในการพัฒนาการสอนของครู เป็นเครื่องช่วยในการเรียนของนักเรียน ดังนั้นการสอบปลายภาคเพียงครั้งเดียวจึงไม่พอที่จะวัดกระบวนการเจริญงอกงามของนักเรียนได้

6. ในการให้การศึกษาที่สมบูรณ์นั้น สิ่งที่สำคัญไม่ได้อยู่ที่การทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการสอนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

7. การวัดผลการศึกษาที่มีความผิดพลาด ของที่ซึ่งได้นำหนักเท่ากันโดยคางงหยาบ ๆ อาจมีน้ำหนักต่างกันถ้าชั่งโดยคางงละเอียด ทฤษฎีการวัดผลเชื่อว่า

$$\text{คะแนนที่สอบได้} = \text{คะแนนจริง} + \text{ความผิดพลาดในการวัด}$$

8. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะเน้นการวัดความสามารถในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ หรือการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

9. ควรคำนึงถึงขีดจำกัดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้โดยมาก คือ ข้อสอบ ขีดจำกัดของข้อสอบได้แก่ การเลือกตัวแทนของเนื้อหาเพื่อเขียนข้อสอบ ความเชื่อถือได้ของคะแนน และการตีความหมายของคะแนน เป็นต้น

10. ควรจะใช้นิคมของแบบทดสอบ หรือข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน และจุดประสงค์ที่จะสอบวัด

11. ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน คะแนนที่สอบได้อาจแตกต่างกัน ดังนั้นในการวัดผลการศึกษาจึงจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้พอเหมาะ

12. ให้ข้อสอบมีความเหมาะสมกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น มีความยากง่ายพอเหมาะ มีระดับความยากง่ายของภาษาที่ใช้พอเหมาะ มีเวลาสอบนานพอที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำข้อสอบได้เสร็จ

เจตคติและการวัดเจตคติ

เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก หรือท่าที ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 321) ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Attitude" ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า "Aplus" ซึ่งแปลว่า โน้มเอียง หรือเหมาะสม สำหรับคำว่า "Attitude" ในภาษาไทยใช้คำว่า ทศนคติ แต่ในปัจจุบันศัพท์บัญญัติตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ใช้คำว่า เจตคติ แทน

เชดคักกี้ โฆวาสินธุ์ (2523, หน้า 93) ได้ให้ความหมายของคำว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางคัดค้านหรือสนับสนุนก็ได้

พรณี ข.เจนจิต (2538) อธิบายว่า เจตคติ เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองตอบสิ่งเร้าแตกต่างกันไป ดิลลอน และคูมาร์ (Dillon & Kumar, 1985, p. 33) สรุปความหมายของเจตคติว่า แบ่งออกเป็น 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดแรก เชื่อว่าเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบเดียว (Single Component) คือ องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่า เจตคติประกอบด้วย (Multi-Component) คือ องค์ประกอบด้านความรู้ด้านความรู้สึก และด้านความพร้อมที่จะทำต่อสิ่งต่าง ๆ

จากความหมายของเจตคติ สรุปได้ว่า เจตคติ คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ที่ทำให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งนั้น ซึ่งอาจแสดงในทางบวก ทางลบ หรือเป็นกลางก็ได้

องค์ประกอบของเจตคติ

ทริแอนดิส (Triandis, 1971, pp. 2-3 อ้างถึงใน บุศราคม ฐะพันธ์, 2534, หน้า 12-13) กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) การที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นจะต้องมีการรับรู้ถึงนั้นมาก่อนเสมอ ซึ่งเป็นความรู้ความเชื่อในเชิงประเมินค่าว่าสิ่งนั้นมีคุณหรือโทษอย่างไร และเนื่องจากการรับรู้ที่อาจผิดพลาด หรือบิดเบือนจากความเป็นจริง ก็จะทำให้บุคคลมีเจตคติที่ไม่ถูกต้องต่อสิ่งนั้น ๆ ได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ หรือโทษต่อสิ่งนั้นแล้ว และองค์ประกอบด้านความรู้สึกจะสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการรับรู้เสมอ กล่าวคือ ถ้าบุคคลได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดในทางที่ดี ย่อมมีความรู้สึกที่ดี ชอบ หรือพอใจ ในสิ่งนั้น ตรงกันข้าม ถ้าบุคคลได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดในทางที่ไม่ดีก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจในสิ่งนั้น ๆ ตามมา

3. องค์ประกอบด้านการมุ่งกระทำ (Behavior Intention Component) เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นภายหลังที่บุคคลมีความรู้เชิงประมาณค่า เกี่ยวกับประโยชน์หรือโทษของสิ่งต่าง ๆ และเกิดความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ๆ แล้ว การมุ่งกระทำที่จะเกิดขึ้นตามมานั้นมักจะ

สอดคล้องกับการรับรู้ และความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ๆ เสมอ

การวัดเจตคติ

การวัดเจตคตินับว่ามีความยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่ก็ยังสามารถวัดได้ ไพศาล หวังพานิช (2531, หน้า 152) กล่าวว่า การวัดเจตคติที่ดีหลักสำคัญดังนี้

1. ต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ

1.1 เจตคติของบุคคลจะมีลักษณะคงที่อยู่ช่วงเวลาหนึ่ง คือ ความรู้สึกนึกคิดของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมิได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่มีความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งคงที่ ซึ่งเราสามารถวัดเจตคติได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตให้เห็นได้โดยตรง การวัดเป็นการวัดแบบทางอ้อม โดยการวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้านแล้ว ยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิดความรู้สึกนั้นด้วย ดังนั้นการวัดเจตคตินอกจากจะทำให้ทราบทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มของเจตคติได้ด้วย

2. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตาม จะต้องมียี่สิบประการ 3 ประการ คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและการตอบสนอง ดังนั้นในการวัดเจตคติต่อสิ่งใดก็ตามเราสามารถจะวัดได้ โดยนำสิ่งเร้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับรายละเอียดในสิ่งนั้นไปเร้าให้บุคคลแสดงท่าที ความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อสิ่งนั้นออกมาเป็นระดับของความรู้สึกว่า บุคคลนั้นมีความรู้สึกคล้อยตามหรือคัดค้าน

3. สิ่งเร้าที่จะนำไปใช้เร้า หรือทำให้บุคคลแสดงเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาก็คือข้อความวัดเจตคติ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายถึงคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้น เพื่อให้บุคคลสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติที่ทราบทิศทาง และระดับความรู้สึกของบุคคลนั้น เป็นการสรุปผลจากการตอบสนองของบุคคลจากรายละเอียดหรือแง่มุมต่าง ๆ ดังนั้น การวัดเจตคติของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใดสิ่งใด จะต้องพยายามถามคุณค่าและลักษณะในแต่ละด้านของเรื่องนั้นออกมา แล้วนำผลซึ่งเป็นส่วนประกอบหรือรายละเอียดปลีกย่อยมาผสมผสาน สรุปเป็นเจตคติของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่การวัดนั้น ๆ จะต้องครอบคลุมคุณลักษณะต่าง ๆ ครบทุกลักษณะ เพื่อให้การสรุปตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity) ของผลการวัดเป็นพิเศษ กล่าวคือ ต้องพยายามให้ผลการวัดได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคล ทั้งในแง่ทิศทางและระดับหรือช่วงของเจตคติ

สรุปได้ว่า เจตคติ ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและ การตอบสนอง การวัดเจตคตินั้นสามารถวัดได้สองทิศทาง คือ เจตคติทางบวก และเจตคติทางลบ โดยพยายามถามคุณค่าและลักษณะในแต่ละด้านของเรื่องนั้นออกมา เพื่อให้การสรุปตรงตามความเป็นจริงมากที่สุดและคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity)

การวิจัยครั้งนี้ นำหลักการวัดเจตคติมาประยุกต์ใช้ สำหรับวัดความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการเรียนการสอนเขียนบทร้อยกรอง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยกำหนดความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ คือ ระดับ 1 น้อยที่สุด ระดับ 2 น้อย ระดับ 3 ปานกลาง ระดับ 4 มาก และ ระดับ 5 มากที่สุด ซึ่งใช้วัดหลังเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยทางการสอนเขียนร้อยกรอง

เนาวรัตน์ ปลั่งสมบัติ (2543) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกาพย์ยานี 11 กับกลอนสุภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนโรงเรียนวัดบางวัว (สายเสริมวิทย์) จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กาพย์ยานี 11 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กลอนสุภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรทิพย์ เสาวโค (2543) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคม จังหวัดพัทลุง จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ที่มีประสิทธิภาพ 94.60/ 89.40 และผลสัมฤทธิ์ทางการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียน หลังใช้แบบฝึกสูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไตรรัตน์ สงเอียด (2544) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านคลองหมาก จังหวัดกระบี่ จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.67/ 85.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 80/ 80

นางเยาว์ ศรีประคู้ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการเรียนรู้และแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนกาพย์ยานี 11 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือที่ใช้มีค่าอำนาจจำแนก

ตั้งแต่ .22-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .94 และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

ศุภกัญญา รอดเดช (2543) ศึกษาเรื่องการสอนเขียนร้อยกรอง โดยใช้วิธีเลือกสรร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและ หลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนเขียนร้อยกรอง โดยใช้วิธีเลือกสรร หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคิดเห็นที่นักเรียนมีต่อการสอนเขียนร้อยกรองโดยใช้วิธีเลือกสรร พบว่า นักเรียนมีความพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

โสพันธ์ ชัดติยะราช (2548) ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม เพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมการเขียนบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมการเขียน บทร้อยกรอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ความสัมพันธระหว่าง กิจกรรมและผลลัพธ์ E_1/E_2 เท่ากับ 80.88/ 85.30 นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนบทร้อยกรองหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

งานวิจัยทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รัชณี มณีโกศล (2540) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และความคงทนทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหารที่เรียนโดยการเรียนรู้ แบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ห้องเรียนห้องเรียนละ 40 คน โดยห้องเรียนที่ 1 ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ ห้องเรียนที่ 2 ได้รับการสอน โดยการเรียนแบบปกติ ใช้เวลาในการทดลอง 42 คาบ คาบละ 20 นาที ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียน ที่เรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และความคงทนทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือ สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อามัคไฉนี คาโอะ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนแบบร่วมมือต่อสัมฤทธิ์ผล ทางการเรียนภาษาอังกฤษ และเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแสงธรรมวิทยา จังหวัดนราธิวาสที่กำลังศึกษาวิชาภาษาอังกฤษ 015 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 74 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง นักเรียนหญิง 39 คน นักเรียนชาย 35 คน ซึ่งแยกการเรียน ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการวิจัยพบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนหลังสอนโดยใช้

วิธีการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 นักเรียนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กรมวิชาการ (2542, หน้า 35) ได้สังเคราะห์ความสัมพันธ์ ของผลการสอนวิทยาศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ และได้พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติทางวิทยาศาสตร์

กล้า พิมพวงษ์ (2543) ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้โปรแกรม CIRC ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ ภาษาไทย เจตคติ และความสัมพันธ์ทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยสูงกว่าก่อนทดลอง และหลังการทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้มีเจตคติต่อการอ่านจับใจความภาษาไทยสูงกว่าก่อนทดลอง

นาฎยา ปั่นอยู่ (2543) ได้ทำการศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อเขาวงกตอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเขาวงกตอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิสาร์คน์ จันทร์ใจ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเร็วของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 คน ซึ่ง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย แผนการสอนที่มีแบบทดสอบเป็นรายบุคคล จำนวน 8 แผน แบบบันทึกผลความสามารถในการอ่านเร็ว และแบบบันทึกพฤติกรรมกรเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า การใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการอ่านเร็วขึ้น และมีการพัฒนาพฤติกรรมกรเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยทางด้านชุดกิจกรรม

กิลส์ (Giles, 1975) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณค่าของชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนในระดับประถมศึกษาพบว่า ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่ครูจัดไว้ให้ เป็นการสนองความต้องการของนักเรียน

ทำให้นักเรียนกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ส่วนการสอนตามปกติได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ ครูผู้สอนมีบทบาทในการเรียนการสอน โดยเป็นผู้บรรยาย อธิบาย ควบคุม ให้เป็นไปตามแผนการสอนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนไม่มีอิสระต่อการทำกิจกรรมจะทำให้ให้นักเรียนไม่มีความกระตือรือร้น และ ไม่มีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่เรียนในบทหนึ่ง ๆ

งานวิจัยทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ

นิโคลส์ (Nichols, 1994) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโครงสร้างของการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิค STAD กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนเรขาคณิตจำนวน 81 คน กลุ่มเข้ากลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ และสอนตามปกติโดยการบรรยายศึกษา 5 ตัวแปร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมุ่งเป้าหมาย ประสิทธิภาพในตนเอง การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากงาน และ การใช้ยุทธวิธีทางคิด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่สอนตามปกติโดยการบรรยาย และตัวแปรอื่นก็มีผลดีกว่า โดยเฉพาะการใช้ยุทธวิธีทางการคิดสามารถใช้กระบวนการคิดที่ลึกซึ้งกว่า

จาคอบส์ และคณะ (Jacobs et al., 1996) ได้ศึกษาผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และตัวแปรอื่น ๆ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษากับนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 266 คน ดำเนินการทดลองโดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 135 คน ให้ได้รับการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มตัวอักษร (STAD) และกลุ่มควบคุม 131 คน ให้ได้รับการเรียนด้วยวิธีเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทุก ๆ เกรดของแต่ละกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เจตคติต่อคณิตศาสตร์นั้น นักเรียนทุกเกรด มีปฏิสัมพันธ์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นันเนรี และ โบล์ (Nunnery & Bol, 1997, pp. 42-47) ศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษาปรากฏว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และ เวลา กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่านักเรียนที่เรียนอย่างอิสระ และได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถทำให้พวกเขารักการทำงานกลุ่ม และรู้จักคุณค่าของคนอื่นด้วย และสามารถทำให้เรียนรู้ความคิดรวบยอดยาก ๆ ได้ดี

สลาบิน (Slavin, 1997 Quoted in Slavin, 1995, p. 22) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการใช้ภาษา โดยใช้วิธีสอนแบบ STAD ทำการทดลองกับนักเรียน

ระดับ 7 ในเมืองบัลติมอร์ จำนวน 62 คน หรือ 2 ห้องเรียน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากการศึกษาผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้ชุดกิจกรรม และการสอนที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติปัญญา ความรู้สึก และนำไปสู่การร่วมมือในการแก้ปัญหา พัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม และทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เจตคติที่มีต่อการเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำหลักการมาสร้าง และพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนเขียนบทร้อยกรอง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการสอนเขียนร้อยกรองแก่นักเรียน